

T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı
Tarım Reformu Genel Müdürlüğü
Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü

AYÇİÇEĞİ DURUM TAHMİN RAPORU 2024

Araştırma Yayınları
2024

TEPGE Yayın No: 404

<https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge>

TARIM REFORMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ
TRGM/TEPGE

Durum ve Tahmin
AYÇİÇEĞİ
2024

Hazırlayan
Peruze BOZER

Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü Müdürlüğü
peruze.pinar@tarimorman.gov.tr

Çalışma kapsamında sunulan görüşler tamamıyla yazarlara aittir ve Tarım ve Orman Bakanlığı'nın ya da çalışanlarının görüşlerini temsil etmez.

Çalışmada yer alan veri ve istatistikler yayınlayıcı kurumların kaynaklarından alınmış ve araştırma amaçlı olarak kullanılmıştır. Veriler çalışmanın hazırlandığı dönemde yayınlanmış olan en güncel verilerdir ve dönemsel olarak yayınlayıcı kurumun güncellemelerinden dolayı farklılık gösterebilir.

TEPGE YAYIN NO: 404

ISBN: 978-625-97549-8-7

©TEPGE

Her Hakkı Saklıdır.

Kasım/2024

İletişim:

Tarım ve Orman Bakanlığı
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı, 06800,
Çankaya/ANKARA

Telefon: 0312 287 5833

Faks: 0312 287 5854

Bu rapor Tarım Reformu Genel Müdürlüğü'nün izni olmadan kısmen veya tamamen basılamaz, çoğaltılamaz veya elektronik ortama taşınamaz.

Kapak sayfasında kullanılan fotoğraf Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından düzenlenen “2018 yılı Tarım ve İnsan Fotoğraf Yarışması” na aittir. (<http://www.tarimormaninsan.com/img/10-tarim-ve-insan-fotograf-yarismasi/genel/400/birincilik-odulu-mehmet-yikilmazsoy.jpg>)

ÖNSÖZ

Enstitümüz araştırmacıları tarafından hazırlanan “Durum ve Tahmin” raporları; bir yandan temel bilgi ve veri tabanı oluşturulmasını sağlarken, diğer yandan da sektördeki gelişmeleri yakından izleyerek sektör paydaşlarını bu gelişmelerden zamanında ve doğru bir şekilde haberdar ederek bilgilendirmeyi amaçlamaktadır.

Bu raporlarda dünya ve Türkiye’de; bitkisel ürünlerin bir önceki yıla ait üretim, kullanım, ihracat, ithalat, yılsonu stokları ve fiyatlarında ortaya çıkan gerçekleştirmeler “Durum”; içinde bulunulan yıla ait gerçekleşen fakat tam netleşmeyen gelişmeler “Tahmin”; bir sonraki yıla ait muhtemel gelişmeler ise “Öngörü” adı altında sistematik olarak incelenmektedir.

Türkiye’de yağlı tohum üretiminin yetersizliğinin yanı sıra bitkisel yağ tüketim potansiyeli ve buna bağlı olarak her yıl ithalata ödenen döviz tutarları düşünüldüğünde; temel politikaların oluşturulmasında bu rapor önemli katkılar sağlayacaktır.

Raporu hazırlayan Sayın Peruze BOZER’e emeklerinden dolayı teşekkür eder, raporun sektör paydaşlarına faydalı olmasını dilerim.

Dr. Uğur İLKDOĞAN

Enstitü Müdür V.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iv
1. DÜNYADA DURUM (2022/23)	1
1.1. Ekim Alanları, Verim ve Üretim	1
1.2. Arz ve Kullanım	2
1.3. Ayçiçeği ve Ayçiçek Yağı Fiyatları	4
2. DÜNYADA TAHMİN (2023/24)	5
2.1. Ekim Alanları ve Üretim	5
2.2. Arz ve Kullanım	5
2.3. Ticaret.....	5
3. DÜNYADA ÖNGÖRÜ (2024/25)	7
3.1. Ekim Alanları ve Üretim	7
3.2. Arz ve Kullanım	7
3.3. Ticaret.....	7
4. TÜRKİYE’DE DURUM (2022/23)	8
4.1. Ekim Alanları, Verim ve Üretim	8
4.2. Arz ve Kullanım	9
4.3. Ayçiçek Yağı Arzı ve Kullanımı	10
4.4. Dış Ticaret	11
4.5. Fiyatlar.....	12
5. TÜRKİYE’DE TAHMİN (2023/24)	14
5.1. Ekim Alanları, Verim ve Üretim	14
5.2. Dış Ticaret	14
5.3. Fiyatlar.....	15
6. TÜRKİYE’DE ÖNGÖRÜ (2024/25)	16
6.1. Ekim Alanları ve Üretim	16
6.2. Dış Ticaret	16
6.3. Fiyatlar.....	16
7. TÜRKİYE’DE YAĞLIK AYÇİÇEĞİ POLİTİKALARI.....	17
EK TABLOLAR	19
KAYNAKLAR.....	39

TABLO DİZİNİ

Tablo 1. Dünya ayçiçeği tohumu arzı ve kullanımı.....	2
Tablo 2. Dünya ayçiçek yağı arzı ve kullanımı.....	3
Tablo 3. Türkiye ayçiçeği tohumu arzı ve kullanımı.....	9
Tablo 4. Türkiye ayçiçek yağı arzı ve kullanımı	10
Ek Tablo 1. Dünyada başlıca yağlı tohumların arzı ve dağılımı.....	19
Ek Tablo 2. Dünyada başlıca bitkisel yağların arzı ve dağılımı.....	20
Ek tablo 3. Dünyada ayçiçeği tohumunun ülkelere göre dağılımı.....	21
Ek tablo 4. Dünyada ayçiçek yağının ülkelere göre dağılımı.....	22
Ek Tablo 5. Avrupa Birliği başlıca yağlı tohumlar.....	23
Ek Tablo 6. Dünya ayçiçek tohumu ve ayçiçek yağı fiyatları.....	23
Ek Tablo 7. Türkiye'nin ayçiçeği tohumu, ham yağ, rafine yağ ve küspe ithalat miktarı....	24
Ek Tablo 8. Türkiye'nin ayçiçeği tohumu, ham yağ, rafine yağ ve küspe ithalat değeri.....	25
Ek Tablo 9. Türkiye'nin ayçiçeği tohumu, ham yağ, rafine yağ ve küspe ihracat miktarı....	26
Ek Tablo 10. Türkiye'nin ayçiçeği tohumu, ham yağ, rafine yağ ve küspe ihracat değeri...	27
Ek Tablo 11. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçeği tohumu ithalat miktarı	28
Ek Tablo 12. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçeği tohumu ithalat değeri.....	28
Ek Tablo 13. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçek tohumu ihracat miktarı.....	28
Ek Tablo 14. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçek tohumu ihracat değeri.....	29
Ek Tablo 15. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçek ham yağ ithalat miktarı	29
Ek Tablo 16. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçek ham yağ ithalat değeri.....	29
Ek Tablo 17. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçek ham yağ ihracat miktarı	30
Ek Tablo 18. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçek ham yağ ihracat değeri	30
Ek Tablo 19. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçek rafine yağı ithalat miktarı.....	30
Ek Tablo 20. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçek rafine yağı ithalat değeri.....	30
Ek Tablo 21. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçek rafine yağı ihracat miktarı.....	31
Ek Tablo 22. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçek rafine yağı ihracat değeri.....	32
Ek Tablo 23. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçek küspesi ithalat miktarı.....	32
Ek Tablo 24. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçek küspesi ithalat değeri.....	33
Ek Tablo 25. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçeği küspesi ihracat miktarı.....	33
Ek Tablo 26. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçeği küspesi ihracat değeri.....	33
Ek Tablo 27. Türkiye'de yıllar itibarıyla ayçiçeği üretim, ekim alanı ve verimi.....	34
Ek Tablo 28. Türkiye'de yağlık ayçiçeği üretici fiyatları.....	34
Ek Tablo 29. Türkiye'de ayçiçek yağı tüketici fiyatları.....	35
Ek Tablo 30. Türkiye'de illere göre yağlık ayçiçeği üretim, ekim alanı ve verimi.....	36
Ek Tablo 31. Dış ticarete konu olan ayçiçeği ve ürünlerinin GTİP kodları.....	38

GRAFİK DİZİNİ

Grafik 1. Ayçiçeği üretiminde önemli ülkeler	1
Grafik 2. Ayçiçek yağı üretiminde önemli ülkeler	2
Grafik 3. Dünya ayçiçeği tohumu fiyatları.....	4
Grafik 4. Dünya ayçiçek yağı fiyatları.....	4
Grafik 5. Ayçiçeği üretiminde önemli ülkeler	5
Grafik 6. Ayçiçek yağı üretiminde önemli ülkeler	5
Grafik 7. Yağlık ayçiçeği üretiminde önemli iller	8
Grafik 8. Türkiye'nin ülkelere göre ayçiçek tohumu ithalatı	11
Grafik 9. Türkiye'nin ülkelere göre ham ayçiçek yağı ithalatı	12
Grafik 10. Türkiye'nin rafine ayçiçek yağı ihracatı.....	12
Grafik 11. Türkiye'de ayçiçeği tohumu üretici ve ayçiçek yağı tüketici fiyatları.....	13
Grafik 12. Dünya ve Türkiye'de ayçiçeği tohum fiyatları.....	13
Grafik 13. Türkiye'de ayçiçeği tohumu üretici ve borsa fiyatları	15

HARİTA DİZİNİ

Harita 1. Türkiye'de yağlık ayçiçeği ekim alanları.	14
--	----

ÖZET**Durum: 2022/23**

- Dünyada ayçiçeği tohumu üretimi 28,3 milyon ha alanda yapılmıştır.
- Dünya ayçiçeği tohumu üretimi bir önceki sezona göre %7,2 azalarak 52,8 milyon tona gerilemiştir.
- Dünya ayçiçeği tohumu tüketimi (kıрма ve diğer kullanım) 56,2 milyon ton olmuştur.
- Dünya ayçiçeği tohumu ihracatı 4,0 milyon tona yükselmiştir.
- Dünya ayçiçeği tohumu bitiş stoku bir önceki sezona oranla %47,2 azalmıştır.
- Dünya ayçiçek yağı arzı 36,9 milyon ton, ihracatı ise 14,3 milyon ton olarak gerçekleşmiştir.
- Ayçiçeği tohumu CIF (Cost, Insurance and Freight) fiyatları bir önceki pazarlama yılına göre %28,4, ayçiçek yağı FOB (Free on Board) fiyatları ise %33,2 azalmıştır.
- Türkiye’de 980 bin ha alanda 2,5 milyon ton ayçiçeği üretimi yapılmış olup, ayçiçeği verimi ortalama 260 kg/da’dır.
- Türkiye’nin toplam tohum ihtiyacı 9,3 milyon ton olup ihtiyacın %27,2’si yurtiçi üretimden karşılanmıştır.
- Türkiye’de yağlık ayçiçeği tohumu ithalatı 993 bin ton, ham ayçiçek yağı ithalatı ise 1 milyon 906 bin ton olarak gerçekleşmiştir.

Tahmin: 2023/24

- Dünyada 27,9 milyon ha alanda ayçiçeği tohumu üretimi yapıldığı tahmin edilmektedir.
- Dünya ayçiçeği tohumu üretiminin bir önceki sezona göre %5,9 artarak 55,9 milyon tona yükseldiği tahmin edilmektedir.
- Dünya ayçiçeği tohumu tüketimi (kıрма ve diğer kullanım) 56,9 milyon ton olarak tahmin edilmektedir.
- Dünya ayçiçeği tohumu ihracatının bir önceki sezona oranla %28,4 azalarak 2,9 milyon ton olduğu tahmin edilmektedir.
- Dünya ayçiçeği tohumu bitiş stoklarının bir önceki sezona göre %29,8 azaldığı tahmin edilmektedir.
- Dünya ayçiçek yağı arzının 38,5 milyon ton, ihracatının ise 11,9 milyon ton olarak gerçekleştiği tahmin edilmektedir.
- Türkiye’de 952 bin ha alanda 2,2 milyon ton ayçiçeği üretimi yapılırken, ayçiçeği verimi ortalama 231 kg/da’dır.
- Türkiye’nin toplam tohum ihtiyacının 7,1 milyon ton olduğu ve tohum ihtiyacının %30,8’inin yurtiçi üretimden karşılandığı tahmin edilmektedir.
- Türkiye’de yağlık ayçiçeği tohumu ithalatının 347 bin ton, ham ayçiçek yağı ithalatının ise 1,5 milyon ton olarak gerçekleştiği tahmin edilmektedir.

Öngörü: 2024/25

- Dünya ayçiçeği ekim alanlarında bir önceki sezona göre %0,6, üretiminde ise %6,1 azalış olacağı öngörülmektedir.
- Dünya ayçiçeği üretimindeki en büyük azalışın (%32,2) Amerika Birleşik Devletleri'nde gerçekleşeceği öngörülmektedir.
- Dünya ayçiçek yağı üretiminin bir önceki sezona oranla %10,5 azalarak 19,8 milyon tona ulaşacağı öngörülmektedir.
- Dünya ayçiçeği tohumu ihracatının %12,9, ayçiçek yağı ihracatının ise %20,1 azalacağı öngörülmektedir.
- Dünya ayçiçek yağı tüketiminin %6,3 azalacağı öngörülmektedir.
- Türkiye'de ayçiçeği üretiminin %8,7 artarak 2,4 milyon ton olacağı öngörülmektedir.

1. DÜNYADA DURUM: 2022/2023

Dünyada ayçiçeği üretimi, üretimin yaklaşık %54'ünü karşılayan Rusya ve Ukrayna arasında yaşanan savaşın da etkisi ile %7,2 oranında azalarak toplam 52,8 milyon tona düşmüştür. Bir önceki pazarlama yılına göre ekilen alanda %0,8, verimde ise %6,0 azalış gerçekleşmiştir.

1.1. Ekim Alanları, Verim ve Üretim

Ayçiçeği, yağ, küspe ve biyodizel üretimi için oldukça önemli bir yağlı tohum türüdür. Dünya genelinde üretilen ayçiçeği tohumlarının büyük bir bölümü, yağ elde etmek amacıyla işlenirken, kalan kısmı ise çerez olarak tüketilmektedir. Yani, ayçiçeği tohumları hem yağ sanayisinde hem de atıştırmalık olarak önemli bir yer tutmaktadır.

Dünyada 2022/2023 pazarlama yılında toplam 638 milyon ton yağlı tohum üretimi gerçekleştirilmiş ve bu üretimin %8,3'ünü ayçiçeği tohumu oluşturmuştur. 2022/2023 pazarlama yılında dünyada toplam 28,3 milyon ha alanda ayçiçeği ekimi yapılmıştır. Aynı sezonda dünya ayçiçeği verimi önceki sezona göre %6,0 oranında azalarak 187 kg/da düşmüş, bu düşüşe paralel olarak üretimi de bir önceki sezona göre %7,2 azalarak, 52,8 milyon tona gerilemiştir (Ek Tablo 1).

Dünya ayçiçeği üretiminin yaklaşık %30'unu karşılayan Ukrayna'da 2022 yılında başlayan Rusya-Ukrayna savaşı, ekim alanlarını daraltmış ve çiftçilerin üretim faaliyetlerini aksatmıştır. Ayrıca savaş nedeni ile lojistik sorunlar yaşanmış ve buda üretim zincirini olumsuz etkilemiştir.

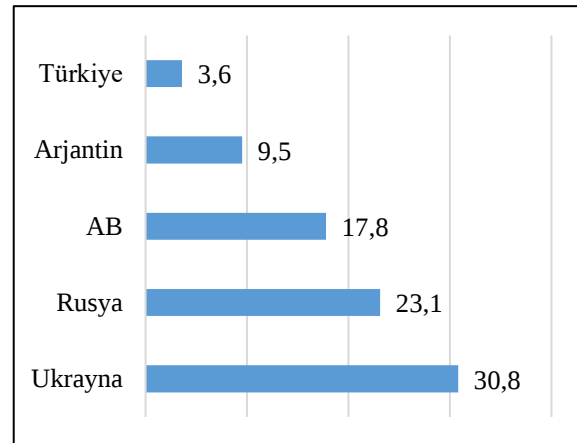
Avrupanın bazı bölgelerinde ve dünyanın diğer önemli ayçiçeği üretim alanlarında ciddi kuraklıklar yaşanmış, yetersiz yağışlar ve aşırı sıcaklıklar ayçiçeğinin büyümesini ve yağ oranını olumsuz etkilemiştir.

Ayçiçeği tarımı dünyada en fazla Rusya, Ukrayna, Avrupa Birliği ve Arjantin'de

yapılmakta, bu ülkeler ekim alanının %78,6'sını, üretimin ise %81,2'si karşılamaktadır. USDA verilerine göre, 2022/2023 pazarlama yılında gerçekleştirilen toplam 52,8 milyon ton ayçiçeği üretiminin 16,3 milyon tonu Rusya, 12,2 milyon tonu Ukrayna, 9,4 milyon tonu AB ve 5,0 milyon tonu ise Arjantin tarafından sağlanmıştır (Ek Tablo 3).

Üretimde gerçekleşen azalışta, temel üretici ülkelerden olan Ukrayna'daki ayçiçeği üretiminin bir önceki sezona oranla %30,3'lük azalışı etkili olmuştur. Bunun yanında Rusya ve Arjantin'in ayçiçeği üretimi bir önceki sezona göre sırasıyla %4,4 ve %23,9 artarken, AB'nin %9,1 azalmıştır (Ek Tablo 3).

Grafik 1. Ayçiçeği üretiminde önemli ülkeler (% , 2022/2023)

Kaynak: USDA (Erişim tarihi: 04.09.2024)

Arjantin'deki ayçiçeği hasadı, Rusya ve Ukrayna'daki arz düşüşü dönemine denk gelmektedir. Bu durum, bu üç ülkenin bir üretim sezonu boyunca ayçiçeği arzının sürekliliğini sağlamakta kritik bir öneme sahip olduğunu göstermektedir. Yani,

Arjantin, Rusya ve Ukrayna'nın birlikte hareket etmesi, ayçiçeği arzında istikrarın korunmasına yardımcı olmaktadır.

1.2. Arz ve Kullanım

2022/2023 pazarlama yılında bir önceki dönemin yüksek miktartlı üretimine bağlı olarak başlangıç stokunda yaşanan %225,6'lık artışla, üretimde %7,2, ithalatı ise %1,4 oranında gerçekleşen azalışa rağmen dünya ayçiçeği tohumu toplam arzı

%2,1 artarak 64,4 milyon ton olarak gerçekleşmiştir (Tablo 1).

Ayçiçek yağı dünyada üretimi yapılan bitkisel yağlar arasında palm, soya ve kanola yağından sonra dördüncü sırada yer alan en önemli bitkisel yağdır. Dünyada 2022/2023 pazarlama yılında toplam 218 milyon ton bitkisel yağ üretimi gerçekleştirilmiş ve bu üretimin %9,9'unu ayçiçek yağı üretimi oluşturmuştur (Ek Tablo 2).

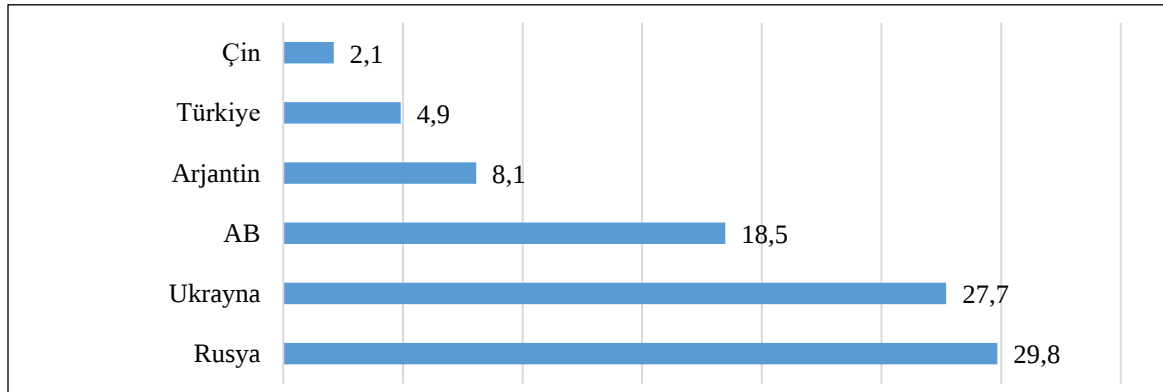
Tablo 1. Dünya ayçiçeği tohumu arzı ve kullanımı (bin ton)

	2020/21	2021/22	2022/23 (Durum)	2023/24 (Tahmin)	2024/25 (Öngörü)
ARZ					
Başlangıç Stokları (1 Eylül)	2.998	2.410	7.847	4.146	2.909
Üretim	48.874	56.858	52.779	55.938	52.541
İthalat	2.723	3.832	3.779	2.587	2.311
Toplam Arz	54.595	63.100	64.405	62.671	57.761
KULLANIM					
İhracat	2.953	3.945	4.017	2.876	2.503
İşlenen (ezme)	45.049	46.722	51.406	52.529	48.737
Diğer Kullanım	4.183	4.586	4.836	4.357	4.065
Bitiş Stokları (31 Ağustos)	2.410	7.847	4.146	2.909	2.456
Toplam Kullanım	54.595	63.100	64.405	62.671	57.761

Kaynak: USDA (Erişim tarihi: 04.09.2024)

Pazarlama yılı 1 Eylül/31 Ağustos dönemini kapsamaktadır.

Grafik 2. Ayçiçek yağı üretiminde önemli ülkeler (% , 2022/2023)

Kaynak: USDA (Erişim tarihi: 04.09.2024)

USDA verilerine göre, 2022/2023 pazarlama yılında gerçekleşen 21,7 milyon ton ayçiçek yağı üretiminin 6,5 milyon tonu Rusya, 6,0

milyon tonu Ukrayna, 4,0 milyon tonu AB ve 1,8 milyon tonu Arjantin tarafından gerçekleştirilmiştir (Ek Tablo 4).

2022/2023 pazarlama yılında ayçiçeği tohum üretiminin azalmasına rağmen ayçiçek yağı üretimi bir önceki sezona göre artış göstermiştir. Dünya ayçiçek yağı arzı, 2021/2022 pazarlama yılında 31,4 milyon ton olarak gerçekleşirken, 2022/2023

pazarlama yılında ithalatla %29,7, üretimde %10,3, ve başlangıç stoklarında %29,4 oranında yaşanan artış neticesinde %17,5 yükselerek 36,9 milyon ton olarak gerçekleşmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Dünya ayçiçek yağı arzı ve kullanımı (bin ton)

	2020/21	2021/22	2022/23 (Durum)	2023/24 (Tahmin)	2024/25 (Öngörü)
ARZ					
Başlangıç Stokları (1 Eylül)	3.012	2.044	2.645	3.111	3.085
Üretim	19.005	19.693	21.725	22.149	19.815
İthalat	9.674	9.684	12.560	13.278	10.379
Toplam Arz	31.691	31.421	36.930	38.538	33.279
KULLANIM					
İhracat	11.338	11.221	14.334	14.924	11.921
Tüketim	18.309	17.555	19.485	20.529	19.244
Endüstriyel Tüketim	955	1.017	1.076	1.087	1.084
Gıda Tüketimi	17.276	16.455	18.321	19.354	18.072
Yemlik Tüketim	78	83	88	88	88
Bitiş Stokları (31 Ağustos)	2.044	2.645	3.111	3.085	2.114
Toplam Kullanım	31.691	31.421	36.930	38.538	33.279

Kaynak: USDA (Erişim tarihi: 04.09.2024)

Pazarlama yılı 1 Eylül/31 Ağustos dönemini kapsamaktadır.

Dünya genelinde ayçiçeği tohumu ihracatı, ayçiçek yağı ihracatına kıyasla oldukça sınırlı seviyededir. Ticaretin büyük bir bölümü, ayçiçeği tohumlarının işlenerek yağa dönüştürülmesi ve bu ürünlerin uluslararası pazarlara sunulması şeklinde gerçekleşmektedir. Nitekim 2022/2023 pazarlama yılında üretilen ayçiçeği tohumunun %7,3'ü ihraç edilmiştir (Tablo 1).

2022/2023 pazarlama yılında dünya ayçiçeği tohumu ihracatı bir önceki sezona göre %1,8 oranında artarak 4,0 milyon ton olarak gerçekleşmiş ve toplam ihracatın %90'ı Ukrayna, AB, Çin, Kazakistan, Rusya ve Moldova tarafından yapılmıştır. Dünya ayçiçeği üretiminde öncü ülkelerden biri olan Ukrayna, aynı zamanda ayçiçeği ihracatında da lider konumunu korumaktadır. Öte yandan, üretim

sıralamasında zirvede bulunan Rusya, ihracatta ise beşinci sırada yer almakta, üretimin büyük bir kısmını iç pazarda değerlendirmektedir. Bununla birlikte söz konusu sezonda, ayçiçeği tohum ihracatındaki lider ülkelerde gözlenen düşüslere rağmen, AB'nin yüksek ihracat oranı (%49,9) dikkat çekicidir (Ek Tablo 3).

2022/2023 pazarlama yılında dünya ayçiçeği tohumu ithalatı 3,8 milyon ton olup, ithalatla ilk sırada %38,6'luk payla Avrupa Birliği, ikinci sırada ise %24,9'luk payla Türkiye yer almaktadır.

Ayçiçek yağı, 2022/2023 pazarlama yılı itibarıyla dünya bitkisel yağ ihracatının %16,1'ini, ithalatının ise %15,1'ini oluşturmaktadır (Ek Tablo 2). İhracatın büyük kısmı kırma işleminden sonra ham yağ olarak gerçekleştirilmektedir.

Rusya 2022/2023 pazarlama yılı itibarıyla dünya ayçiçek yağı üretiminde %29,9'luk payla ilk sırada yer alırken, dünya ayçiçek yağı ihracatında ilk sırada %39,7'lik payla Ukrayna yer almaktadır. 2022/2023 pazarlama yılında toplam 14,3 milyon ton olan ayçiçek yağı ihracatının 5,7 milyon tonu Ukrayna tarafından gerçekleştirilmiş ve Ukrayna aynı sezonda ayçiçek yağı üretiminin %94,4'ünü ihraç etmiştir.

Dünya ayçiçek yağı ihracatında ikinci sırayı, 2011/2012 sezonundan bu yana kırma kapasitesindeki gelişmeye bağlı olarak Rusya almaktadır. Dünya ayçiçek yağı ihracatında 2022/2023'de Rusya'nın payı %27,9, AB'nin payı ise %8,5 olarak gerçekleşmiştir. Rusya, Ukrayna'ya kıyasla yurtiçi tüketimin fazla olması nedeniyle ayçiçek yağı üretiminin %61,7'sini ihraç etmiştir (Ek Tablo 4).

Dünyada 2022/2023 pazarlama yılında toplam 12,6 milyon ton ayçiçek yağı ithalatı gerçekleşmiştir. İthalatta ilk sırada %23,8'lik payla Hindistan, ikinci sırada %16,7'lik payla AB ve üçüncü sırada %13,6'lık payla Türkiye yer almıştır (Ek Tablo 4).

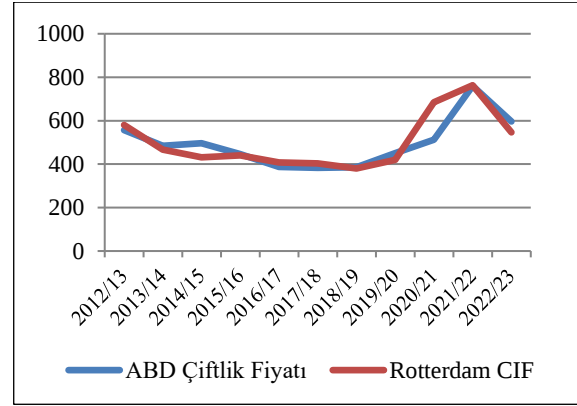
1.3. Ayçiçeği ve Ayçiçek Yağı Fiyatları

2022/2023 pazarlama yılında dünya genelinde ayçiçeği tohumu ve ayçiçek yağı fiyatları, küresel piyasa koşulları ve jeopolitik olaylar nedeniyle dalgalanmalar yaşamıştır. Dünya ayçiçeği ve ayçiçek yağı fiyatları, yağlı tohum piyasalarındaki fiyat hareketleri, yerel ve uluslararası piyasalardaki arz talep durumu, biyodizel üretimi için artan talep, ülkelerin dış ticaret politikaları ve petrol fiyatlarından büyük ölçüde etkilenmektedir.

Tüm dünyada ayçiçeği tohumu fiyatları ayçiçek yağı fiyatlarına paralel olarak şekillenmektedir.

2023'ün ilk yarısında Ukrayna'daki tahıl koridorunun açık kalması ve stokların güçlü olması nedeniyle ayçiçek yağı fiyatları göreceli olarak düşük kalmıştır.

Grafik 3. Dünya ayçiçeği tohumu fiyatları (\$/ton)

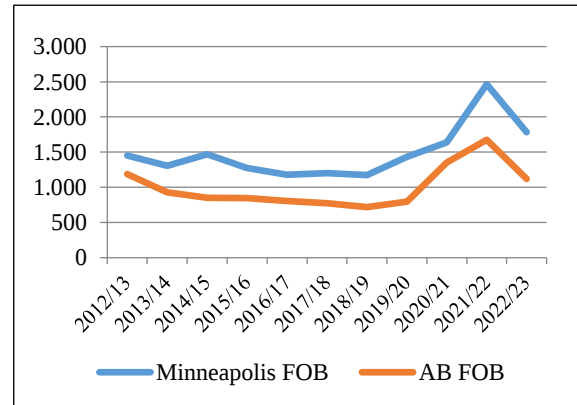

Kaynak: USDA (Erişim tarihi: 04.09.2024)

USDA verilerine göre; 2022/2023 pazarlama yılı itibarıyla, ABD ayçiçeği tohumu çiftlik fiyatları önceki sezona göre %21,4 azalarak 597 \$/tona, Rotterdam CIF fiyatları ise %28,4 azalarak 546 \$/tona düşmüştür (Ek tablo 6, Grafik 3).

USDA verilerine göre, 2022/2023 pazarlama yılında ayçiçek yağı Minneapolis FOB fiyatları önceki sezona oranla %27,6 oranında azalarak 1.784 \$/tona, AB FOB fiyatları ise %33,2 oranında azalarak 1.119 \$/tona gerilemiştir (Ek Tablo 6, Grafik 4).

Grafik 4. Dünya ayçiçek yağı fiyatları (\$/ton)

Kaynak: USDA (Erişim tarihi: 04.09.2024)

2. DÜNYADA TAHMİN: 2023/2024

Dünya ayçiçeği tohumu üretiminin bir önceki sezona göre artarak 55,9 milyon tona ulaştığı, ekilen alanda ise %1,3'lük azalış olduğu tahmin edilmektedir. Bunun yanında dünya ayçiçeği tohumu ihracatının ise %28,4 azalarak 2,9 milyon ton olduğu tahmin edilmektedir.

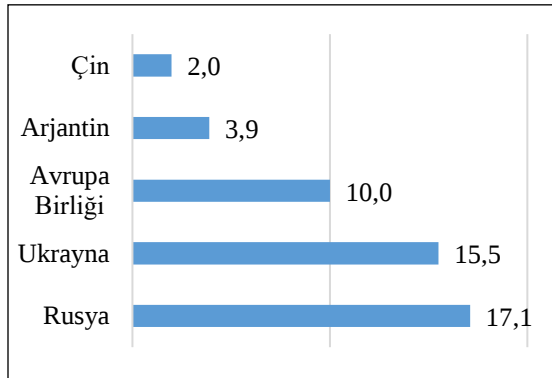
2.1. Ekim Alanları ve Üretim

USDA verilerine göre, 2023/2024 pazarlama yılında dünya ayçiçeği ekim alanlarının bir önceki sezona göre %1,3 oranında azalarak 27,9 milyon hektara düştüğü tahmin edilmektedir. Bu düşüşün iklim koşulları, toprak verimliliği ve üretimle ilgili ekonomik faktörlerin etkisiyle şekillendiği, Bu faktörlerin birleşerek, global üretim alanlarında bir daralma yaşanmasına yol açtığı tahmin edilmektedir.

Dünya ayçiçeği üretiminin %5,9 oranında artarak 55,9 milyon tona yükseldiği tahmin edilmektedir (Ek Tablo1).

Üretimdeki bu artışta, temel üretici ülkelerden olan Ukrayna'daki ekim alanlarının bir önceki sezona oranla %12,3'lük artışının etkili olduğu tahmin edilmektedir (Ek tablo 3).

Grafik 5. Ayçiçeği üretiminde önemli ülkeler (milyon ton, 2023/2024)

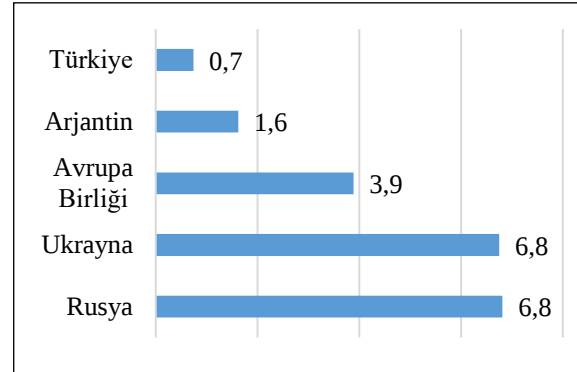

Kaynak: USDA (Erişim tarihi: 04.09.2024)

2023/2024 pazarlama yılında dünya ayçiçek yağı üretiminin, tohum üretimindeki %5,9'luk artışına paralel olarak bir önceki pazarlama yılına göre %1,6 oranında artarak 22,1 milyon tona ulaştığı tahmin edilmektedir.

En büyük üretici ülke konumunda olan Rusya'da ayçiçeği üretimindeki artışa paralel olarak ayçiçek yağı üretiminde de %5,1 oranında artış olduğu tahmin edilmektedir. 2023-2024 pazarlama yılında üretimde ikinci sırada yer alan Ukrayna'nın ayçiçeği üretim miktarında bir önceki pazarlama yılına göre %12,3 oranında artış beklenirken, ayçiçek yağı üretiminde %12,1'lik bir artış olduğu tahmin edilmektedir. Bunun yanında üretimde yine ilk sıralarda yer alan AB'nin ayçiçeği ve ayçiçek yağı üretim miktarında sırası ile %3,3 ve %3,2 oranında azalış olduğu tahmin edilmektedir (Ek Tablo 4, Grafik 5, Grafik 6).

Grafik 6. Ayçiçek yağı üretiminde önemli ülkeler (milyon ton, 2023/2024)

Kaynak: USDA (Erişim tarihi: 04.09.2024)

2.2. Arz ve Kullanım

2023/2024 pazarlama yılında ayçiçeği tohum arzının üretimdeki %5,9'luk artışa rağmen başlangıç stoğu ve ithalattaki azalış neticesinde %2,7'lik azalışla 62,7 milyon tona düştüğü tahmin edilmektedir (Tablo 1).

Ukrayna, küresel ayçiçeği tohumu üretiminin önemli bir kısmını sağlıyor, ancak savaş nedeni ile bir önceki sezon hem ekim alanlarının daraldığı, hem de üretim

kapasitesinin azaldığı tahmin edilmektedir. Bu durumun ayçiçeği tohumu global arzını kısıtladığı ve ayçiçeği tohumu stoğunun azalmasına neden olduğu tahmin edilmektedir.

2023/2024 pazarlama yılında dünya ayçiçek yağı üretimindeki başlangıç stoğu ve ithalattaki artış neticesinde, ayçiçek yağı arzında da artış olduğu ayçiçek yağı arzının önceki pazarlama yılına göre %4,4 oranında artarak 38,5 milyon tona ulaştığı tahmin edilmektedir (Tablo 2).

2.3. Ticaret

Dünya ayçiçeği tohumu ihracatının 2023/2024 pazarlama yılında %28,4 azalarak 2,9 milyon ton olduğu tahmin edilmektedir. Bu azalışta, en büyük ayçiçeği tohumu ihracatçılarından olan Ukrayna'nın %82,5, AB'nin %24,4 oranlarında azalan ihracat miktarlarının etkili olduğu tahmin edilmektedir. Ukrayna'nın tohum ihracatındaki azalmanın, 2023 yılı itibarı ile bazı AB ülkelerinin Ukrayna'dan yapılan tarım ürünleri ithalatının yasaklanması kararları sonrasında gerçekleştiği tahmin edilmektedir.

2023/2024 pazarlama yılında dünya bitkisel yağ ihracatının %17,1'ini, ithalatın ise %15,9'unu ayçiçek yağı oluşturmaktadır (Ek Tablo 2). İhracatın büyük kısmı kırma

işleminden sonra ham yağ olarak gerçekleştirilmektedir. 2023/2024

pazarlama yılında küresel tohum ihracatındaki azalışın yanında, ayçiçek yağı ihracatının %4,1 artarak 14,9 milyon tona yükseldiği tahmin edilmektedir. Söz konusu sezonda, dünya ayçiçek yağı ihracatındaki en büyük artışın, dünya ayçiçek yağı üretimi ve ihracatında lider olan Ukrayna ve Rusya'da gerçekleştiği tahmin edilmektedir.

Nitekim Ukrayna'nın ayçiçek yağı ihracat miktarının %9,1'lik artışla 6,2 milyon tona, Rusya'nın %10,0'lik artışla 4,4 milyon tona yükseldiği tahmin edilmektedir. Bunun yanında 2023/2024 pazarlama yılında dünya ihracatında %7,9'luk paya sahip olan Türkiye'nin %6,6 oranında artış yaşadığı, yine dünya ihracatında %6,7'lik paya sahip olan AB'nin %18,1 oranında azalış yaşadığı tahmin edilmektedir. Ukrayna'nın söz konusu sezonda ürettiği ayçiçek yağının %91,8'ini, Rusya'nın ise %64,6'sını ihraç ettiği tahmin edilmektedir (Ek Tablo 4).

2023/2024 pazarlama yılında dünya ayçiçek tohumu ithalatının %31,5 azalarak 2,6 milyon tona düştüğü, ayçiçek yağı ithalatının ise %5,7 artarak 13,3 milyon tona yükseldiği tahmin edilmektedir.

3. DÜNYADA ÖNGÖRÜ: 2024/2025

Dünya ayçiçeği tohumu üretiminin %6,1 azalarak 52,5 milyon tona düşeceği öngörülmektedir. Bunun yanında ihracatının da %12,9 oranında azalarak 2,5 milyon tona düşeceği öngörülmektedir.

3.1. Ekim Alanları ve Üretim

2024/2025 pazarlama yılında dünya ayçiçeği tohumu ekim alanlarının bir önceki sezona göre %0,6 azalarak 27,8 milyon ha, üretiminin ise %6,1 azalarak 52,5 milyon tona düşeceği öngörülmektedir (Ek Tablo 1). Üretimdeki bu azalışta, temel üretici ülkelerden olan Ukrayna ve Rusya'daki sırasıyla %12,9 ve %6,4 azalmanın etkili olacağı, bununla birlikte Ukrayna'da ayçiçeği ekim alanında bir önceki sezona göre beklenen %3,1'lik azalma gerçekleşeceği öngörülmektedir.

USDA verilerine göre 2024/2025 pazarlama yılında ayçiçeği tohumu üretiminde Türkiye'de herhangi bir değişim öngörülmezken, Arjantin'de ve Çin'de sırası ile %2,4 ve %11,8 azalış öngörülmektedir.

Yine aynı pazarlama yılında dünya ayçiçek yağı üretiminin, tohum üretimindeki %6,1'lik azalışa paralel olarak bir önceki sezona göre %10,5 azalarak 19,8 milyon tona düşeceği öngörülmektedir. En büyük üretici ülkelerden biri olan Rusya'da ayçiçeği üretimindeki azalış doğrultusunda ayçiçek yağı üretiminde de %4,9 oranında azalış olacağı öngörülmektedir. Ayçiçek yağı üretim miktarlarında, Türkiye'de herhangi bir değişim beklenmezken, Ukrayna, AB ve Arjantin'de bir önceki sezona göre sırası ile %22,6, %6,5, %11,5 oranında azalış olacağı öngörülmektedir (Ek Tablo 4).

3.2. Arz ve Kullanım

2024/2025 pazarlama yılında ayçiçeği tohum arzının üretimde beklenen %6,1,

ithalatta ve başlangıç stoklarında sırasıyla %10,7 ve %29,8 oranlarındaki azalışlara paralel olarak 57,8 milyon tona düşeceği öngörülmektedir (Tablo 1). Ayçiçek yağı arzının ise, önceki sezona göre %13,7 azalarak 33,3 milyon ton olacağı öngörülmektedir (Tablo 2).

3.3. Ticaret

Dünya ayçiçeği tohumu ihracatının 2024/2025 pazarlama yılında %12,9 azalarak 2,5 milyon tona düşeceği öngörülmektedir. AB'nin ihracatında herhangi bir değişimin olmayacağı, Çin, Moldova, Rusya ve Ukrayna'da ise sırası ile %20,0, %30,5, %22,2 ve %29,2 oranında düşüş öngörülmektedir (Ek tablo 3).

2024/2025 pazarlama yılı itibarıyla ayçiçek yağı ihracatının %20,1 azalarak 11,9 milyon tona düşeceği öngörülmektedir. Söz konusu pazarlama yılında, ayçiçek yağı ihracatındaki bu azalışın Ukrayna, Rusya Türkiye, AB ve Arjantin'de gerçekleşeceği öngörülmektedir. Nitekim Ukrayna'nın ayçiçek yağı ihracatının %22,2'lik azalışla 4,8 milyon tona, Rusya'nın %10,2 azalışla 3,9 milyon tona ve Türkiye'nin %48,9 azalışla 600 bin tona düşeceği beklenmektedir. Ukrayna'nın söz konusu sezonda ürettiği ayçiçek yağının %92,3'ünü, Rusya'nın ise %60,9'unu ihraç edeceği öngörülmektedir (Ek Tablo 4).

2024/2025 pazarlama yılında dünya ayçiçeği tohumu ithalatının %10,7 azalarak 2,3 milyon tona, ayçiçek yağı ithalatının ise %21,8 azalarak 10,4 milyon tona düşeceği öngörülmektedir.

4. TÜRKİYE'DE DURUM: 2022/2023 ¹

2022/2023 pazarlama döneminde, ayçiçeği üretimi 980 bin hektarlık bir alanda 2,5 milyon ton olarak gerçekleşti. Bu süreçte, dünya genelinde yaşanan COVID-19 pandemisi ve ardından gelen Rusya-Ukrayna savaşı, ayçiçeği tohumu ve ayçiçek yağı fiyatlarının önemli ölçüde yükselmesine neden oldu. Türkiye'nin toplam ayçiçeği tohumu ihtiyacı ise 9,3 milyon ton civarındadır ve bu ihtiyacın yalnızca %27,2'si yurtiçinden sağlanabilmektedir.

4.1. Ekim Alanları, Verim ve Üretim

Yağlık ayçiçeği, Türkiye'deki en yaygın yağlı tohum olup, ülkenin bitkisel yağ tüketiminin %80-85'ini karşılamaktadır ve %40'a kadar varan yüksek yağ içeriği ile önemli bir tarım ürünüdür. Bu özellikleri nedeniyle, bitkisel yağ açığını azaltabilmek ve iç üretimi artırmak amacıyla yağlık ayçiçeği üretiminin artırılması gereken öncelikli bir ürün olarak öne çıkmaktadır.

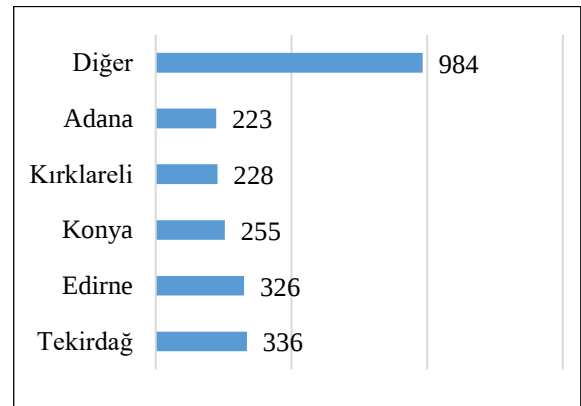
Türkiye, iklim ve toprak koşulları açısından yağlı tohum üretimi için büyük bir potansiyele sahip olsa da, bu potansiyelin yeterince değerlendirilmediği görülmektedir. Yeterli ekim alanı oluşturulamamış ve üretim artışı sağlanamamıştır. Bu durumun başlıca sebepleri arasında şunlar yer almaktadır:

- Yüksek üretim maliyetleri, özellikle dış pazar fiyatları ile rekabet edilememesi, Türkiye'nin ayçiçeği üreticilerinin dış piyasalarla rekabet etmesini zorlaştırmaktadır.
- Birim alanda düşük gelir elde edilmesi, buğday ve diğer alternatif ürünlerle yapılan rekabeti zorlaştırmakta, özellikle ayçiçeği/buğday paritesinin buğday lehine bozulması üreticiyi olumsuz etkilemektedir.
- Dünya ham yağ fiyatlarının Türkiye'ye kıyasla daha düşük olması, yerel üretiminin uluslararası fiyatlarla rekabet etmesini engellemektedir.

Yağlık ayçiçeği üretimi, özellikle Trakya Bölgesi ve Konya ilinde yoğunlaşmıştır. Bu bölgelerde, sulu tarımın yaygın olması ve üretim alanlarının henüz bazı zararlılarla (örneğin, canavar otu) bulaşmamış olması, verimi artıran unsurlar arasında yer almaktadır. Trakya ve Konya'daki üretim alanlarının verimlilik açısından Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu gözlemlenmektedir.

TÜİK verilerine göre; 2022 yılı itibarıyla Tekirdağ (%19,0), Edirne (%14,0), Kırklareli (%10,8), Adana (%8,2) ve Konya (%7,5) yağlık ayçiçeği ekim alanının %59,4'ünü oluşturmaktadır. Üretimde ise Tekirdağ %14,3, Edirne %13,9, Konya %10,8, Kırklareli %9,7 ve Adana %9,5'lik payla ilk sıralarda yer almaktadır (Ek Tablo 30).

Grafik 7. Yağlık ayçiçeği üretiminde önemli iller (bin ton, 2022)

Kaynak: TÜİK (Erişim tarihi: 20.09.2024)

Türkiye genelinde, 2022 yılı ayçiçeği ekim alanı bir önceki yıla göre %8,8 oranında artarak 980 bin ha, üretim miktarı ise %5,6

¹ Çerezlik ayçiçeği rapor kapsamında değildir.

oranında artarak 2,5 milyon tona çıkmıştır. Aynı yıl Türkiye’de ortalama ayçiçeği verimi ise 260 kg/da olarak gerçekleşmiştir (Ek Tablo 27).

2022 yılı birim alandan elde edilen verim iller açısından incelendiğinde; Aksaray (410 kg/da) birinci sırada yer almaktadır. Aksaray’ı, Muğla (386 kg/da), Konya (378 kg/da) ve Osmaniye (351 kg/da) takip etmektedir.

2022 yılında, Türkiye ayçiçeği üretiminde ilk sıralarda yer alan Tekirdağ’da %16’lık,

Konya’da %22’lik üretim azalışı gerçekleşirken, Edirne’de %14’lük, Çorum’da %69’luk üretim artışı gerçekleşmiş ve yine üretimde ilk sıralarda yer alan Tekirdağ’da %3, Edirne’de %17’lik ekim alanında artış gerçekleşirken, Konya’da %21’lik ekim alanı azalışı gerçekleşmiştir. Ayçiçeği üretiminde ilk sıralarda yer alan, önemli üretici illerin ekilen alanları ve üretimlerinde yaşanan yükselişten dolayı 2022 yılında Türkiye ayçiçeği üretiminde %5,6 artış gerçekleşmiştir.

Tablo 3. Türkiye ayçiçeği tohumu arzı ve kullanımı (bin ton)

	2021/2022	2022/2023 (Durum)	2023/2024 (Tahmin)
Ekim Alanı (000 ha)	901	980	952
Verim (kg/da)	268	260	231
Yurt İçi Tohum Üretimi	2.415	2.550	2.198
ARZ			
Başlangıç Stoku (1 Eylül)	102	101	168
Yurt İçi Tohum Üretimi	2.415	2.550	2.198
Üretim Kayıpları (%0,8)	19	20	18
Kullanılan Üretim	2.396	2.530	2.180
İthal Tohum (a)	639	993	347
İthal Ham ve Rafine Yağın Tohum Karşılığı	3.112	5.792	4.545
Toplam Tohum İhtiyacı ^{/a}	6.147	9.314	7.073
TOPLAM ARZ	3.137	3.624	2.695
KULLANIM			
Tohum İhracatı	31	70	102
Tüketim (Kırma)	3.005	3.386	2.477
TOPLAM KULLANIM	3.036	3.456	2.579
Bitiş Stoku (31 Ağustos)	101	168	116

Kaynak: TÜİK, 2024, USDA, 2024. Dış ticaret ve stok verileri TEPGE tarafından hesaplanmıştır. (Erişim Tarihi: 20.09.2024) (Piyasa Yılı: 1 Eylül-31 Ağustos)

a / Tohum Eşdeğeri

Not: 1) Ayçiçeği tohumunun ham yağ içeriği; yerli %39, ithal %42

2) Ayçiçeği tohumunun küspe içeriği; yerli %55, ithal %52

3) Ayçiçek ham yağının net (rafine) yağa geçiş yüzdesi %94

4) İthalat ve ihracat rakamları, Ek Tablo 31’de belirtilen GTİP’ler dahilinde TÜİK verilerinden elde edilmiştir

5) Tüketim rakamları; Arz toplamından ihracat ve stok toplamı düşülerek elde edilmiştir.

6) Toplam Arz= Başlangıç Stoğu+Kullanılan Üretim+İthal Tohum

7) Toplam Tohum İhtiyacı /a (Kullanılan üretim+ithal tohum+ithal ham ve rafine yağın tohum karşılığı)

8) Stok verileri USDA’dan alınmıştır (www.fas.usda.gov/psdonline/ (Erişim Tarihi: 04.09.2024)

9) 2023/2024 sezonu ile ilgili tahmin; USDA ve TÜİK verileri dikkate alınarak hesaplanmıştır.

4.2. Ayçiçeği Tohumu Arz ve Kullanımı

2022/2023 üretim sezonu itibarıyla Türkiye'nin toplam ayçiçeği tohumu ihtiyacı 9,3 milyon ton, arzı ise 3,6 milyon tondur. Söz konusu sezonda ayçiçeği tohum arzı önceki sezona kıyasla %15,5 artmıştır. Üretim miktarındaki yükselişe paralel olarak arzda gerçekleşen yükselişte, ithal ham ve rafine yağın tohum karşılığı ithalatındaki %86,1 oranındaki artış etkili olmuştur Aynı sezonda tohum ihtiyacının %27,2'si yurtiçi tohum üretiminden karşılanmıştır. Bu durum Türkiye'nin söz konusu sezonda

ayçiçeğinde %72,8 oranında dışa bağımlı olduğunu göstermektedir.

Türkiye'nin ayçiçeği tohum ithalatında 2022/2023 pazarlama yılında bir önceki pazarlama yılına göre %55,4'lük bir artış olmuştur. Bu artışa, tohum ithalatında uygulanan %27'lik gümrük vergisinin %0 olarak uygulanması sebepler arasında gösterileribilir.

2022/2023 üretim sezonunda 3,4 milyon ton olan tohum kullanımının tamamına yakını kırma sanayinde işlenmek suretiyle gerçekleşmiştir (Tablo 3).

Tablo 4. Türkiye ayçiçek yağı arzı ve kullanımı (bin ton)

	2021/2022	2022/2023 (Durum)	2023/2024 (Tahmin)
Tohum			
Yurtiçi tohum üretimi	2.215	2.350	1.960
Ürün kayıpları (%0,8)	18	19	16
Kullanılan üretim	2.197	2.331	1.944
İthal edilen tohum	639	993	347
Ham yağ			
Yurtiçi tohum üretiminin ham yağ karşılığı	857	909	758
İthal tohumun ham yağ karşılığı	268	417	146
İthal ham yağ	1.304	1.906	1.576
Toplam ham yağ	2.429	3.232	2.480
ARZ			
Rafine yağ arzı			
Başlangıç stoku (1 Eylül)	142	226	611
Üretim (Toplam ham yağın rafine karşılığı)	2.284	3.038	2.331
İthalat	3	495	313
TOPLAM ARZ	2.389	3.634	3.255
KULLANIM			
Ham yağ ihracatı	311	357	323
Rafine yağ İhracatı	572	742	861
Ham yağ ihracatının rafine karşılığı	292	336	304
Toplam rafine yağ ihracatı	864	1.078	1.165
Tüketim (Sıvı Yağ)	1.423	2.389	1.880
TOPLAM KULLANIM	2.288	3.466	3.044
Bitiş stoku (31 Ağustos)	226	611	211

Kaynak: TÜİK, 2024, USDA, 2024. Dış ticaret ve stok verileri TEPGE tarafından hesaplanmıştır. (Erişim Tarihi: 20.09.2024).

Not: 1) Ayçiçeği tohumunun ham yağ içeriği; yerli %39, ithal %42

2) Ayçiçek ham yağının net (rafine) yağa geçiş yüzdesi %94

3) İthalat ve ihracat rakamları, Ek Tablo 31'de belirtilen GTİP'ler dahilinde TÜİK verilerinden elde edilmiştir.

4) Tüketim rakamları; Arz toplamından ihracat ve bitiş stoku toplamı düşülerek elde edilmiştir.

4.3. Ayçiçek Yağı Arzı ve Kullanımı

Türkiye’de bitkisel yağ üretimi, genel yağ üretiminin büyük bir kısmını oluşturmaktadır. 1980’li yıllarda tarımsal sanayi sektöründeki önemli gelişmeler, teknoloji ve üretim kapasitesindeki artışla birlikte bitkisel yağ sanayisinde de büyük bir dönüşüm yaşanmıştır. Bu dönemde, tarımsal üretimin modernize edilmesi ve sanayinin büyümesiyle, bitkisel yağ üretimi daha verimli hale gelmiş ve üretim miktarı önemli ölçüde artmıştır.

Ayçiçeği tohumunun yüksek yağ oranı, ayçiçeği tohumlarının bitkisel yağ üretimindeki verimliliğini artırmakta ve bu tohumları, ülkenin yağlı tohum üretiminde ön planda tutmaktadır. Ayrıca, teknolojik gelişmelerin ve üretim tekniklerinin iyileştirilmesiyle, ayçiçeği üretiminde daha verimli yöntemler uygulanarak, elde edilen yağ miktarı artırılmaktadır. Ayçiçeği, Türkiye’de bitkisel yağ ihtiyacının büyük bir kısmını karşılayan temel yağlı tohumlardan biri olarak, özellikle iç piyasada ve ihracatta önemli bir yer tutmaktadır.

Bu kapsamda, 2022/2023 üretim sezonunda üretilen 2,3 milyon ton yağlık ayçiçeğinden 909 bin ton ham yağ üretimi gerçekleşmiştir.

2022/23’de Türkiye’nin 3,2 milyon ton olan ayçiçek toplam ham yağ arzının %28,1’i yerli üretim ile geriye kalan kısmı ise tohum ithalatı ve ham yağ ithalatı ile karşılanmıştır (Tablo 4). Söz konusu sezonda ayçiçek yağı arzı %52,2 artarak 3,6 milyon ton olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye’de hızla artan nüfus ve buna bağlı olarak kişi başına düşen bitkisel yağ tüketiminin yükselmesi, bitkisel yağ talebinde sürekli bir artışa yol açmaktadır. Ancak, yerel üretimin bu artan talebi karşılayamaması ve bitkisel yağ ihracatının yükselmesi, Türkiye’nin bitkisel yağ

açığının daha da büyümesine sebep olmaktadır. Bu açığı kapatabilmek için Türkiye, büyük oranda ithalat yoluna gitmektedir.

İthalatın büyük bir kısmı, ham yağ ve yağlı tohum olarak yapılmaktadır. Özellikle ham yağ ithalatının yüksek olması, Türk sanayisinde katma değer kaybına yol açmaktadır. Çünkü ham yağ, işlenmeden önce iç piyasada daha az gelir elde edilmesine ve sanayinin yağ işleme kapasitesinin tam anlamıyla kullanılamamasına neden olmaktadır. Bunun yanı sıra, 2005-2006 yıllarında Rusya ve Ukrayna gibi ülkelerde yabancı ortaklarla kurulan yağ işleme tesisleri, yerel yağlı tohum yerine doğrudan ham yağ ithalatını artırmıştır. Bu durum, Türkiye’nin kendi üretim kapasitesinden daha az faydalanmasına ve dışa bağımlılığının artmasına yol açmıştır.

Ayrıca, bu ithalatın çoğunlukla ham yağ şeklinde yapılması, Türkiye’nin yerli yağ işleme sanayisinin potansiyelini tam olarak kullanamamasına ve iç piyasadaki işlenmiş yağ üretim kapasitesinin verimli bir şekilde değerlendirilmemesine neden olmaktadır. Bu da, yerel sanayinin rekabet gücünü düşürmekte ve ülkenin ekonomisine olumsuz etkiler yapmaktadır.

4.4. Dış Ticaret

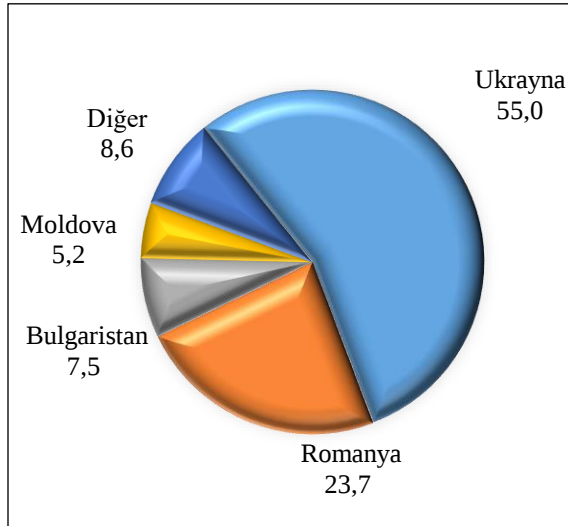
2022/2023 pazarlama yılında Türkiye ayçiçeği tohumu ithalatı bir önceki sezona göre %55,4 artarak 993 bin ton, ham ayçiçek yağı ithalatı ise %46,2 artarak 1,9 milyon ton olarak gerçekleşmiştir (Tablo 4). Aynı sezonda tohum ve ham yağ ithalat değeri bir önceki sezona göre sırasıyla %52 ve %7 oranında artarak ve 2,9 milyar \$’a ulaşmıştır. (Ek Tablo 8).

Türkiye’nin 2022/2023 pazarlama yılında itibarıyla ayçiçeği tohumu ithalatının

%55,0'i Ukrayna, %23,7'si Romanya, %7,5'i Bulgaristan ve %5,2'si Moldova'dan olmak üzere toplam ithalatın %91,4'u bu dört ülkeden gerçekleştirilmiştir (Grafik 8, Ek Tablo 11).

Türkiye'nin ayçiçeği tohumu ihracatı ithalata göre oldukça azdır. 2022/2023 pazarlama yılında Türkiye'nin tohum ihracatı 70 bin ton olup, %67,9'u sırasıyla Rusya, Irak, Suriye, Romanya, Avusturya, Ukrayna ve İtalya'ya yapılmıştır (Ek Tablo 13).

Grafik 8. Türkiye'nin ülkelere göre ayçiçek tohumu ithalatı (% , 2022/2023)

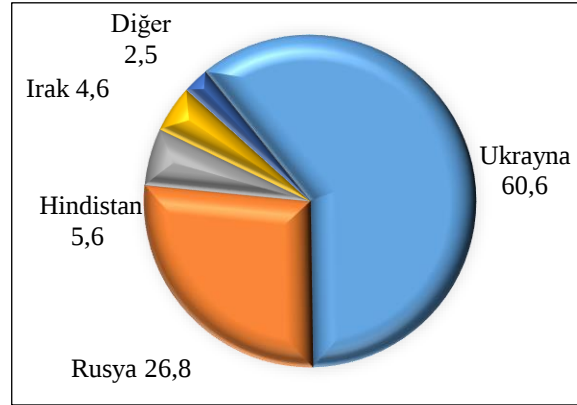

Kaynak: TÜİK (Erişim tarihi: 20.09.2024), Ek Tablo 31

Türkiye'nin 2022/2023 pazarlama yılında itibarıyla ham ayçiçek yağı ithal ettiği başlıca ülkeler; Ukrayna, Rusya, Hindistan, Irak ve Bulgaristan'dır. Nitekim söz konusu yılda Türkiye ham ayçiçeği yağı ithalatının; %60,6'sını Ukrayna, %26,8'ini Rusya, %5,6'sını Hindistan, %4,6'sı Irak olmak üzere, toplamda %98,9'unu bu dört ülkeden gerçekleştirmiştir (Grafik 9, Ek Tablo 15).

2022/2023 pazarlama yılında gerçekleştirilen 495 bin tonluk rafine yağ ithalatın %23'ü Cibuti'den gerçekleştirilmiştir (Ek Tablo 19).

Grafik 9. Türkiye'nin ülkelere göre ham ayçiçek yağı ithalatı (% , 2022/2023)

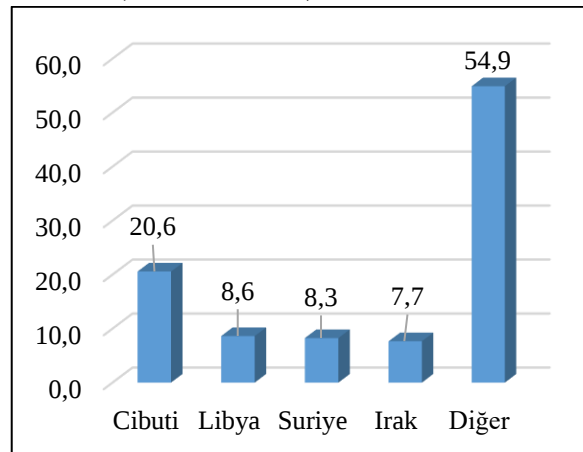
Kaynak: TÜİK (Erişim tarihi: 20.09.2024)

Türkiye'nin Rusya'dan yaptığı ham yağ ithalatı 2022/2023 pazarlama yılında önceki sezona oranla %47 azalırken, Ukrayna'dan yaptığı ithalat ise önceki yıla oranla 4 kat artmıştır.

2022/2023 pazarlama yılında yaşanan bu ithalat artışlarının sebebi olarak sıfırlanan gümrük vergileri gösterilebilir.

Türkiye ayçiçeği ihracatının büyük bölümünü rafine ayçiçek yağı ve ham yağ olarak gerçekleştirmektedir. Tohum ve küspe ihracatı ise oldukça düşük düzeylerde (Ek Tablo 9).

Grafik 10. Türkiye'nin rafine ayçiçek yağı ihracatı (% , 2022/2023)

Kaynak: TÜİK (Erişim tarihi: 20.09.2024)

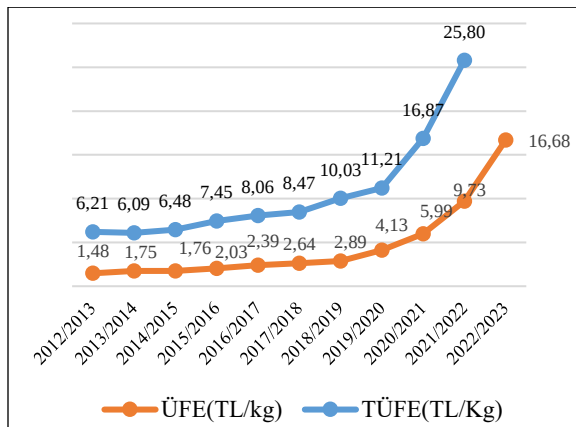
ve ayçiçek yağı ihracatı 2022/2023 pazarlama yılında bir önceki sezona oranla %29,7 oranında artmıştır (Tablo 4).

Türkiye rafine ayçiçek yağı ihracatından en büyük payı Cibuti, Libya ve Suriye almaktadır. Nitekim 2022/2023 pazarlama yılı itibarıyla rafine ayçiçek yağı ihracatının %20,6'sını Cibuti'ye, %8,6'sını Libya'ya, %8,3'si Suriye'ye ve %7,7'si Irak'a olmak üzere %45,1'i bu dört ülkeye gerçekleştirilmiştir (Grafik 10, Ek Tablo 21).

4.5. Fiyatlar

Türkiye'de ayçiçeği alımı, özel sektörün yanı sıra Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri (örneğin Trakya Birlik) ve Konya Şeker gibi kuruluşlar tarafından da gerçekleştirilmektedir. Ayçiçeği fiyatlarının belirlenmesinde Trakya Birlik önemli bir rol oynamakta olup, özel sektör firmaları da genellikle bu belirlenen fiyat seviyelerini baz alarak alım yapmaktadır. Bununla birlikte, Türkiye'nin ayçiçeğinde net ithalatçı bir ülke olması, ayçiçeği tohumu ve yağ fiyatlarının küresel piyasalardaki dalgalanmalardan doğrudan etkilenmesine yol açmaktadır. Özellikle ithal fiyatlarında meydana gelen artışlar, yurtiçi fiyatların da yükselmesine neden olmakta ve fiyatların genel eğilimini yukarı yönlü şekillendirmektedir.

Grafik 11. Türkiye'de ayçiçeği tohumu üretici ve ayçiçek yağı tüketici fiyatları (TL/kg)

Kaynak: TÜİK (Erişim tarihi: 20.09.2024)

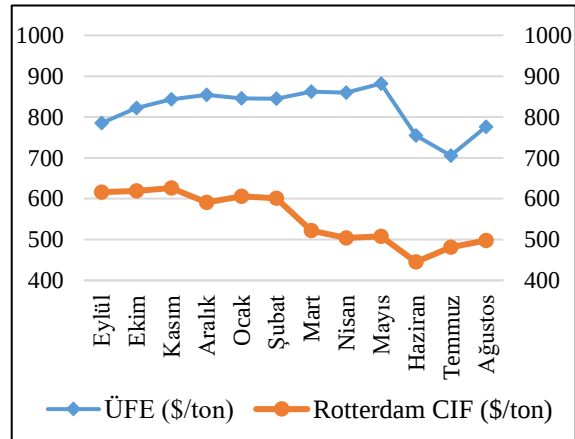
TÜİK verilerine göre, 2022/2023 pazarlama yılında Türkiye'de ayçiçeği tohumu üretici fiyatı bir önceki sezona göre %71,5 artarak 16,7 TL/kg gerçekleşmiştir (Ek Tablo 28). Ayçiçek yağı tüketici fiyatları da yıllar itibarıyla artış eğiliminde olup 2021 yılında ortalama 19,5 TL/kg olan tüketici fiyatı 2022 yılı 8 aylık verisi dikkate alındığında 29 TL/kg olarak gerçekleşmiştir (Ek Tablo 29).

Ayçiçek yağı arz miktarındaki artışın sebebi üretim ve ithalattaki artış olarak gösterilebilir.

2022/2023 sezonunda Rotterdam üretici fiyatı 616 \$/ton, Türkiye fiyatı ise 785 \$/ton olarak gerçekleşmiştir.

Dünya üretici fiyatları USDA verilerine göre, 2022/2023 sezonu Haziran ayında en düşük seviyesine ulaşmışken, Kasım ayında en yüksek seviyede gerçekleşmiştir. Türkiye'de ise TÜİK verilerine göre, Temmuz ayında en düşük seviyesinde iken Mayıs ayında en yüksek seviyede gerçekleşmiştir (Grafik 12).

Grafik 12. Dünya ve Türkiye'de ayçiçeği tohum fiyatları (2022/2023)

Kaynak: TÜİK, FAO (Erişim tarihi: 13.08.2024)

Genel olarak Türkiye'de rafine ayçiçek yağı fiyatı, dünya fiyatlarının üzerinde seyretmektedir.

5. TÜRKİYE'DE TAHMİN: 2023/2024

2023/2024 sezonunda Türkiye'de ayçiçeği ekim alanlarının 953 bin ha, üretimin ise 2,2 milyon ton olduğu tahmin edilmektedir. 2023 yılı ayçiçeği üretici fiyatı bir önceki yıla göre %51,1 oranında artışla 18,9 TL/kg'dır.

5.1. Ekim Alanları, Verim ve Üretim

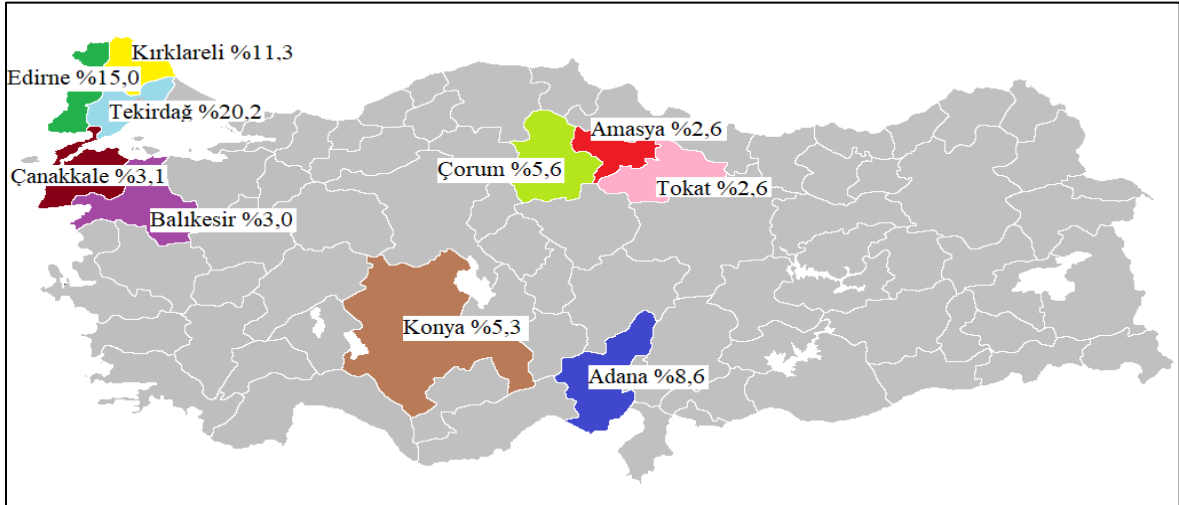
TÜİK tahminlerine göre; 2023/2024 sezonunda Türkiye'de ayçiçeği ekim alanlarının %2,9 azalarak 952 bin ha, üretimin %13,8 oranında azalarak 2,2 milyon ton, ayçiçeği ortalama veriminin ise 231 kg/da olduğu tahmin edilmektedir (Tablo 3).

Yağlık ayçiçeğinde 2023 yılında yaşanan kuraklık ve aşırı sıcaklığın verimi ve dolayısı ile üretimi olumsuz etkilediği tahmin edilmektedir. Önceki yıla göre

üretim azalışının Tekirdağ (%40), Konya (%35), Edirne (%21), Çanakkale (%35), Kırklareli (%16) başta olmak üzere birçok ilde görüldüğü tahmin edilmektedir (Ek Tablo 30).

Türkiye yağlık ayçiçeği ekim alanı 2023 yılında 865 bin ha'dır. Tekirdağ (174 bin ha), Edirne (129 bin ha), Kırklareli (98 bin ha), Adana (75 bin ha) ve Çorum (49 bin ha) yağlık ayçiçeği ekim alanlarının %60,7'sini oluşturmaktadır (Ek Tablo 30) (Harita 1).

Harita 1. Türkiye'de yağlık ayçiçeği ekim alanları (2023)

Kaynak: TÜİK (Erişim tarihi: 20.09.2024)

Yağlık ayçiçeği üretiminde tahmin edilen azalışa bağlı olarak 2023/2024 sezonunda yurtiçi ham ayçiçek yağı üretiminde de azalış tahmin edilmektedir.

2023/2024 üretim sezonunda Türkiye'nin toplam ayçiçek ham yağ arzının ham yağ ithalatındaki düşüşe bağlı olarak %25,1 oranında azalarak 2,4 milyon tona gerilediği ve bu arzın %31,3'ünün yurtiçi üretimden sağlandığı tahmin edilmektedir (Tablo 4).

5.2. Dış Ticaret

2023/2024 pazarlama yılında toplam tohum ihtiyacının %30,8'inin yurtiçi üretimle karşılandığı, geriye kalan açığın ise ayçiçeği tohum ithalatı, ham ve rafine yağın tohum karşılığı ile sağlandığı tahmin edilmektedir.

TÜİK verileri dikkate alındığında, tohum ithalatının önceki sezona göre %65,1 oranında azalarak 347 bin tona, bunun yanında ham yağ ithalatının %17,3

oranında azalarak 1,5 milyon tona düştüğü tahmin edilmektedir.

2022/2023 pazarlama yılında 742 bin ton olarak gerçekleşen rafine yağ ihracatının, 2023/2024 pazarlama yılında %16,0 oranındaki artışla 861 bin ton olarak gerçekleştiği tahmin edilmektedir (Tablo 4, Ek Tablo 9).

Türkiye'nin 2022/2023 pazarlama yılında en büyük ayçiçeği tohumu tedarikçisi konumunda olan Ukrayna'nın, 2023/2024 pazarlama yılında da dünya ithalatındaki payının %44,4 seviyesine gerilemesine rağmen yine Türkiye'nin en büyük tedarikçisi konumunda olduğu tahmin edilmektedir (Ek Tablo 11).

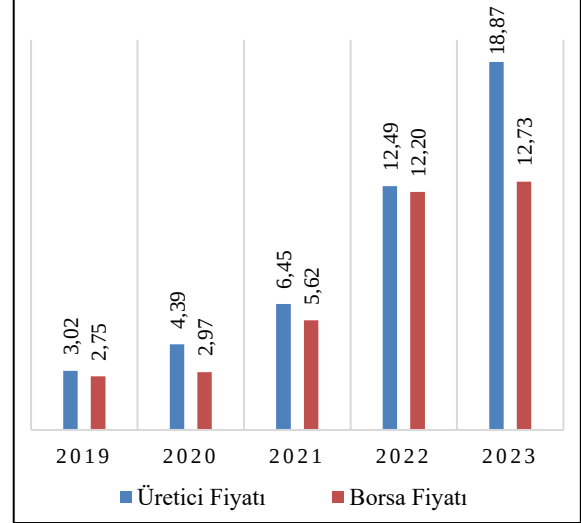
5.3. Fiyatlar

Trakya Birlik gibi Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri, ayçiçeği tohumu fiyatlarını belirlerken hem çiftçinin maliyetlerini hem de pazar koşullarını dikkate almaktadır. Sezon başında belirlenen fiyatlar, kilogram başına 12-14 TL arasında değişen seviyelerde gerçekleştiği tahmin edilmektedir. İthal ayçiçeği tohum fiyatlarının artış göstermesiyle birlikte

yurtiçi fiyatları da yukarı yönlü bir seyir izlemeye devam ettiği tahmin edilmektedir.

Ayçiçeği üretici fiyatı ortalaması 2022 yılında 12,5 TL/kg iken, 2023 yılı ayçiçeği üretici fiyatı bir önceki yıla göre %51,1 oranında artışla 18,9 TL/kg'dır.

Grafik 13. Türkiye'de ayçiçeği tohumu üretici ve borsa fiyatları (TL/kg)

Kaynak: TÜİK (Erişim tarihi: 20.09.2024)

Ayçiçeği borsa fiyatında Edirne Ticaret Borsası hazır müstahsil satış fiyatları dikkate alınmış olup, fiyat 2022 yılında 12,2 TL/kg iken, 2023 yılında %4,4'lük artışla 12,7 TL/kg'dır.

6. TÜRKİYE'DE ÖNGÖRÜ: 2024/2025

Türkiye’de 2024/2025 sezonunda ayçiçeği üretiminin, ithalatın ve ihracatın artacağı öngörülmektedir.

6.1. Ekim Alanları ve Üretim

TÜİK, 2024 yılı Bitkisel Üretim 2. Tahmin verilerine göre ayçiçeği tohumu üretiminin bir önceki sezona oranla %2,4 artarak 2,3 milyon ton olacağı öngörülmektedir. Ayçiçeği tohumunun yağlı tohumlar üretimi içindeki payının ise %81,3’den %79,6’ya düşeceği öngörülmektedir.

USDA verilerine göre; 2024/2025 pazarlama yılında Türkiye’de ayçiçeği ekim alanlarının %1,4 oranında azalarak 690 bin ha’a düşeceği öngörülmektedir. 2023/2024 pazarlama yılında 168 bin ton olan başlangıç stoklarının bu sezon %30,9 oranında azalarak 116 bin tona , bitiş stoklarının ise %23,3 oranında azalarak 116 bin tondan 89 bin tona düşeceği öngörülmektedir. Ayçiçek yağı üretiminde de herhangi bir değişim olmayacağı öngörülmektedir.

6.2. Dış Ticaret

USDA verilerine göre; Türkiye’nin 2024/2025 pazarlama yılında ayçiçeği tohumu ithalat miktarında %12,5, ihracat miktarında %25,0 artış, ayçiçek yağı ihracatında ise %48,9 azalma (600 bin ton) olacağı öngörülmektedir

6.3. Fiyatlar

Türkiye’nin net ayçiçeği ithalatçısı olması nedeniyle ayçiçeği fiyatları, dünya fiyatları, döviz kurları ve petrol fiyatlarından direkt olarak etkilenmektedir.

Fiyatlara; rekolte, iklim şartları, tüketim, parite, spekülörlerin yatırım eğilimleri, ekonomik veriler ve devlet uygulamaları da etki etmektedir.

7. TÜRKİYE'DE YAĞLIK AYÇİÇEĞİ POLİTİKALARI

Yağlık ayçiçeği üreticilerine 2024 yılında verilen destek miktarı bir önceki yıla göre %45,6 artarken, son beş yıllık süreçte %582,8 artış göstermiştir.

Türkiye’de yağlık ayçiçeğinin, üretimde sürdürülebilirliğin sağlanması ve arz açığının giderilmesi amacıyla desteklenmesi önem arz etmektedir.

Bu kapsamda, yağlık ayçiçeği uzun yıllardır üretimi teşvik etmek ve bitkisel yağ açığını giderebilmek amacıyla devlet desteklemesi kapsamındadır.

Türkiye’de ayçiçeği ile ilgili politikalar tarımsal desteklemeler ve tarife kontenjanı uygulamaları ile sürdürülmektedir. Tarımsal desteklemeler ise alan bazlı destekler, havza bazlı destekler, Dahilde İşleme Rejimi (DİR) uygulamaları ve tarım sigortası desteği şeklinde uygulanmaktadır.

Uygulanmış Politikalar

- ✓ 1969-1994: Tarım Satış Kooperatiflerinin devlet adına destekleme alımları
- ✓ 1994 yılına kadar destekleme fiyatları (Garanti fiyat sistemi)
- ✓ 1996-1999 yılları arasında daha önceki yıllarda devlet adına alım yapan Tarım Satış Kooperatiflerine, Devlet Fiyat İstikrar Fonu (DFİF) kaynaklı basit faizli kredi desteği
- ✓ 1999’dan itibaren prim desteği
- ✓ 1999-2001 Dahilde İşleme Rejimi (DİR) kapsamında ihracat teşviği
- ✓ 2002-2008 DGD destekleri
- ✓ 2003 yılında Alternatif Ürün Desteği
- ✓ Girdi Destekleri (Gübre, Mazot (2003))
- ✓ Tarife Kontenjanı uygulamaları ile ithalat izni

- ✓ Sertifikalı tohum kullanım desteği (2023)

Uygulanan Politikalar

Tarımda başlatılan yapısal reformlar ve destekleme yöntemlerindeki değişiklikler kapsamında; hem birliklerin dünya fiyatından ürün almasını sağlamak hem de üreticiye yüksek fiyat vermek amacıyla 1999 yılı ürünü yağlık ayçiçeğinde uygulanmaya başlanan prim sistemi devam etmektedir.

Destekler tarım havzaları üretim ve destekleme modeline göre yapılmaktadır. Ayçiçeğine 2024 yılı ürünü için verilen mevcut destekler aşağıdaki gibidir (TOB, 2024);

- Fark Ödemesi Desteği: 225 Kr/kg
 - Mazot 144 TL/da ve gübre desteği 62 TL/da,
 - Organik tarım desteği
- II. Kategori üretim için; 110 TL/da

- Lisanslı depolarda ürün depolama için kira, nakliye ve analiz desteği (Kira; Ticaret Bakanlığı tarafından belirlenen kira ücret tarifesinin %60’ı oranında, nakliye; 100 TL/Ton, nakliye üst sınırı 30 ton, analiz ücreti; Ticaret Bakanlığı tarafından belirlenen analiz ücret tarifesinin %50’si oranında)
- Sigorta poliçelerinin bir kısmı tarım sigortası kapsamında desteklenmektedir.

Diğer yandan, Türkiye’de ayçiçeği tohumu ve ham yağ ithalatında gümrük vergisi ve gözetim fiyatı uygulamaları devam etmektedir.

6 Ağustos 2024 tarihli Resmi Gazete’de yer alan Yağlık Ayçiçeği Tohumu ve Ham

Ayçiçeği Yağı İthalatında Tarife Kontenjanı Uygulanması Hakkında Karar (Karar Sayısı: 8788) ile yağlık ayçiçeği tohumu ve ham ayçiçek yağı için 2025 yılı tarife kontenjanı uygulaması yeniden belirlenmiştir.

Buna göre; 1 Temmuz-30 Kasım 2024 tarihleri arasında yerli ayçiçeği tohumu alımı

yapan firmalara tahsis edilmek üzere, 1 milyon ton yağlık ayçiçeği tohumu ithalatında %8, veya bunun karşılığı 400 bin ton ham ayçiçeği yağı ithalatında %20 gümrük vergili tarife kontenjanı açılmıştır.

EK TABLOLAR**Ek Tablo 1. Dünyada başlıca yağlı tohumların arzı ve dağılımı (bin ton)**

	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24 ¹	2024/25 ²	23/24-24/25 Değişim (%)	% Pay 2024/25
EKİM ALANI (1000 ha)							
Soya	129.743	131.472	137.047	139.786	145.715	4,24	52,72
Kanola	35.339	38.455	41.947	43.049	42.669	-0,88	15,44
Pamuk	30.998	31.604	31.195	30.599	30.839	0,78	11,16
Yerfıstığı	29.739	30.695	28.925	29.506	29.373	-0,45	10,63
Ayçiçeği	26.773	28.537	28.299	27.945	27.785	-0,57	10,05
Toplam	252.592	260.763	267.413	270.885	276.381	2,03	100
ÜRETİM							
Soya	369.238	360.461	378.498	395.122	428.725	8,50	62,09
Kanola	74.754	75.831	88.752	88.768	88.827	0,07	12,86
Ayçiçeği	48.874	56.858	52.779	55.938	52.541	-6,07	7,61
Yerfıstığı	50.487	51.966	49.407	49.531	51.519	4,01	7,46
Pamuk Çiğiti	41.814	41.229	42.437	41.503	42.568	2,57	6,16
Palm Çekirdeği	19.089	19.155	20.060	20.417	20.554	0,67	2,98
Hindistan Cevizi	5.768	6.032	6.003	6.211	5.807	-6,50	0,84
Toplam	610.024	611.532	637.936	548.414	690.541	5,03	100
İTHALAT							
Soya	166.199	154.468	167.824	176.928	177.277	0,20	87,60
Kanola	16.667	13.923	20.045	16.822	17.070	1,47	8,44
Yerfıstığı	4.326	4.048	4.272	4.059	4.314	6,28	2,13
Ayçiçeği	2.723	3.832	3.779	2.587	2.311	-10,67	1,14
Pamuk Çiğiti	807	984	1.362	1.171	1.147	-2,05	0,57
Palm Çekirdeği	152	146	152	163	148	-9,20	0,07
Hindistan Cevizi	81	102	78	93	93	0,00	0,05
Toplam	190.955	177.503	197.512	201.823	202.360	0,27	100
İŞLENEN							
Soya	318.243	316.663	315.406	329.650	346.584	5,14	62,01
Kanola	72.107	72.062	81.112	84.233	84.257	0,03	15,08
Ayçiçeği	45.049	46.722	51.406	52.529	48.737	-7,22	8,72
Pamuk Çiğiti	32.446	31.983	32.592	32.841	33.611	2,34	6,01
Yerfıstığı	19.087	19.009	20.080	20.308	20.641	1,64	3,69
Palm Çekirdeği	19.684	19.825	19.149	18.674	19.277	3,23	3,45
Hindistan Cevizi	5.702	5.958	5.914	5.981	5.782	-3,33	1,03
Toplam	512.318	512.222	525.659	544.216	558.889	2,70	100
İHRACAT							
Soya	165.176	154.435	171.757	177.300	181.221	2,21	87,28
Kanola	18.032	15.345	19.553	17.599	17.483	-0,66	8,42
Yerfıstığı	5.059	4.427	4.830	4.733	4.913	3,80	2,37
Ayçiçeği	2.953	3.945	4.017	2.876	2.503	-12,97	1,21
Pamuk Çiğiti	963	1.272	1.073	1.452	1.390	-4,27	0,67
Hindistan Cevizi	97	102	97	101	91	-9,90	0,04
Palm Çekirdeği	54	46	47	55	35	-36,36	0,02
Toplam	169.266	179.572	201.374	204.116	207.636	1,72	100
BİTİS STOKLARI							
Soya	98.270	92.570	100.660	112.364	134.304	19,53	89,16
Kanola	6.233	4.597	8.477	8.247	7.984	-3,19	5,30
Yerfıstığı	4.964	4.852	4.122	3.776	4.053	7,34	2,69
Ayçiçeği	2.410	7.847	4.146	2.909	2.456	-15,57	1,63
Pamuk Çiğiti	1.656	1.488	1.449	1.562	1.485	-4,93	0,99
Palm Çekirdeği	190	326	286	324	308	-4,94	0,20
Hindistan Cevizi	48	56	46	38	35	-7,89	0,02
Toplam	113.771	111.736	117.738	129.220	150.625	16,56	100

Kaynak: USDA (Erişim Tarihi: 04.09.2024) ¹/Tahmin, ²/Öngörü

Ek Tablo 2. Dünyada başlıca bitkisel yağların arzı ve dağılımı (bin ton)

	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24 ¹	2024/25 ²	23/24-24/25 Değişim (%)	% Pay (2024/25)
ÜRETİM							
Palm Yağı	73.287	73.075	77.962	79.034	79.834	1,01	35,15
Soya Yağı	60.060	60.033	59.609	62.322	65.519	5,13	28,85
Kanola Yağı	29.438	29.165	32.859	34.189	34.184	-0,01	15,05
Ayçiçek Yağı	19.005	19.693	21.725	22.192	20.579	-7,27	9,06
Palm Çekirdeği Yağı	8.427	8.362	8.881	8.966	9.088	1,36	4,00
Yerfıstığı Yağı	6.375	6.439	6.219	6.058	6.262	3,37	2,76
Çiğit Yağı	4.857	4.818	4.908	4.960	5.067	2,16	2,23
Hindistan Cevizi Yağı	3.580	3.734	3.723	3.771	3.645	-3,34	1,61
Zeytin Yağı	2.935	3.299	2.446	2.390	2.920	22,18	1,29
Toplam	207.964	208.618	218.332	223.882	227.098	1,44	100
İTHALAT							
Palm Yağı	46.862	41.595	47.124	45.300	46.472	2,59	56,50
Soya Yağı	11.692	11.341	10.871	10.461	11.117	6,27	13,52
Ayçiçek Yağı	9.674	9.684	12.622	13.112	10.854	-17,22	13,20
Kanola Yağı	6.327	5.129	6.892	7.588	7.579	-0,12	9,22
Palm Çekirdeği Yağı	2.934	2.551	2.676	2.774	2.900	4,54	3,53
Hindistan Cevizi Yağı	1.948	2.235	1.944	1.949	1.892	-2,92	2,30
Zeytin Yağı	1.211	1.280	1.089	965	1.019	5,60	1,24
Yerfıstığı Yağı	443	293	392	324	336	3,70	0,41
Çiğit Yağı	98	119	83	87	77	-11,49	0,09
Toplam	81.189	74.227	83.693	82.560	82.246	-0,38	100
İŞLENEN							
Soya Yağı	318.243	316.663	315.406	329.650	346.584	5,14	62,00
Kanola Yağı	72.107	72.062	81.112	84.233	84.257	0,03	15,07
Ayçiçek Yağı	45.128	46.801	51.485	52.723	48.866	-7,32	8,74
Çiğit Yağı	32.446	31.983	32.592	32.841	33.611	2,34	6,01
Palm Çekirdeği Yağı	19.071	18.992	20.061	20.288	20.621	1,64	3,69
Yerfıstığı Yağı	19.684	19.825	19.149	18.674	19.277	3,23	3,45
Hindistan Cevizi Yağı	5.675	5.931	5.887	5.981	5.782	-3,33	1,03
Toplam	512.354	512.257	525.692	544.390	558.998	2,68	100
İHRACAT							
Palm Yağı	48.556	43.901	49.522	47.248	48.389	2,41	55,43
Ayçiçek Yağı	11.338	11.221	14.334	14.924	12.401	-16,91	14,21
Soya Yağı	12.608	12.437	11.712	11.118	12.021	8,12	13,77
Kanola Yağı	6.419	5.212	6.548	7.478	7.777	4,00	8,91
Palm Çekirdeği Yağı	3.209	2.777	2.969	2.996	3.116	4,01	3,57
Hindistan Cevizi Yağı	1.726	2.244	2.180	2.021	1.987	-1,68	2,28
Zeytin Yağı	1.361	1.423	1.207	1.038	1.114	7,32	1,28
Yerfıstığı Yağı	478	350	346	424	397	-6,37	0,45
Çiğit Yağı	96	126	101	75	97	29,33	0,11
Toplam	85.791	79.691	88.919	87.322	87.299	0,09	100
BİTİŞ STOKLARI							
Palm Yağı	15.192	16.583	17.816	18.003	16.924	-5,99	56,30
Soya Yağı	5.916	5.102	5.010	5.263	5.280	0,32	17,57
Kanola Yağı	3.662	2.587	3.113	3.550	2.963	-16,54	9,86
Ayçiçek Yağı	2.044	2.645	3.148	2.992	2.385	-20,29	7,93
Palm Çekirdeği Yağı	996	935	951	891	803	-9,88	2,67
Hindistan Cevizi Yağı	793	914	853	868	740	-14,75	2,46
Zeytin Yağı	594	715	466	376	473	25,80	1,57
Yerfıstığı Yağı	295	337	378	262	288	9,92	0,96
Çiğit Yağı	191	162	155	187	203	8,56	0,68
Toplam	29.683	29.980	31.890	32.392	30.059	-7,20	100

Kaynak: USDA (Erişim Tarihi: 04.09.2024) ¹/Tahmin, ²/Öngörü

Ek Tablo 3. Dünyada ayçiçeği tohumunun ülkelere göre dağılımı (bin ton)

	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24 ¹	2024/25 ²	% Pay (2024/25)
EKİM ALANI (1000 ha)						
Rusya	8.345	9.612	9.111	9.300	9.300	33,47
Ukrayna	7.000	7.100	5.700	6.400	6.200	22,31
AB	4.441	4.372	4.967	4.801	4.950	17,82
Arjantin	1.628	1.960	2.453	1.843	1.850	6,66
Kazakistan	750	940	1.090	1.127	1.250	4,50
Türkiye	720	760	790	700	690	2,48
Diğer	3.889	3.793	4.188	3.774	3.545	12,76
DÜNYA	26.773	28.537	28.299	27.945	27.785	100,00
ÜRETİM						
Rusya	13.269	15.572	16254	17.100	16.000	30,45
Ukrayna	14.100	17.500	12.200	15.500	13.500	25,69
AB	8.897	10.328	9.385	10.000	10.150	19,32
Arjantin	3.247	4.050	5.019	3.895	3.800	7,23
Çin	2.570	2.154	1.741	1.983	1.750	3,33
Türkiye	1.560	1.750	1.900	1.550	1.550	2,95
Kazakistan	844	1.032	1.304	1.236	1.550	2,95
Diğer	4.387	4.472	4.976	4.674	4.241	8,07
DÜNYA	48.874	56.858	52.779	55.938	52.541	100,00
İTHALAT						
AB	779	1.795	1.460	700	400	17,31
Türkiye	907	669	941	400	550	23,80
Çin	137	157	268	300	250	10,82
Kazakistan	44	230	198	230	175	7,57
Amerika	170	174	140	159	170	7,36
Beyaz	19	50	135	140	150	6,49
Diğer	667	757	637	658	616	26,66
DÜNYA	2.723	3.832	3.779	2.587	2.311	100,00
İHRACAT						
Çin	475	438	380	500	400	15,98
Moldavya	313	513	231	475	330	13,18
AB	624	397	595	450	450	17,98
Rusya	554	275	260	450	350	13,98
Ukrayna	191	1.622	1.856	325	230	9,19
Kazakistan	266	222	313	200	300	11,99
Arjantin	187	161	94	150	150	5,99
Diğer	343	317	288	326	293	11,71
DÜNYA	2.953	3.945	4.017	2.876	2.503	100,00
YURTİÇİ TÜKETİM						
Rusya	12.825	14.450	16.180	16.980	16.020	30,34
Ukrayna	13.880	11.350	14.175	15.875	13.325	25,24
AB	9.225	11.435	10.535	10.235	10.095	19,12
Arjantin	3.237	3.850	4.553	4.055	3.650	6,91
Türkiye	2.587	2.302	2.672	1.902	1.977	3,74
Çin	2.200	2.250	1.680	1.680	1.620	3,07
Diğer	5.278	5.671	6.447	6.159	6.115	11,58
DÜNYA	49.232	51.308	56.242	56.886	52.802	100,00
BİTİŞ STOKLARI						
Arjantin	671	711	1.084	774	774	31,51
Rusya	96	1.018	907	627	307	12,50
AB	400	691	406	421	426	17,35
Çin	625	248	197	300	280	11,40
Amerika	179	134	166	189	94	3,83
Ukrayna	96	4.645	845	175	150	6,11
Türkiye	102	101	168	116	114	4,64
Diğer	241	299	373	307	311	12,66
DÜNYA	2.410	7.847	4.146	2.909	2.456	100,00

Kaynak: USDA (Erişim Tarihi: 04.09.2024) ¹/Tahmin, ²/Öngörü

Ek Tablo 4. Dünyada ayçiçek yağının ülkelere göre dağılımı (bin ton)

	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24 ¹	2024/25 ²	% Pay (2024/25)
ÜRETİM						
Rusya	5.121	5.782	6.484	6.815	6.484	32,72
Ukrayna	5.913	4.644	6.020	6.751	5.226	26,37
Avrupa Birliği	3.460	4.394	4.014	3.887	3.635	18,34
Arjantin	1.350	1.544	1.752	1.623	1.436	7,25
Türkiye	1.044	925	1.066	740	740	3,73
Kazakistan	230	398	460	517	544	2,75
Diğer	1.887	2.006	1.929	1.816	1.750	8,83
DÜNYA	19.005	19.693	21.725	22.149	19.815	100,00
İTHALAT						
Hindistan	1.958	1.956	2.988	3.300	1.850	17,82
Avrupa Birliği	1.599	2.178	2.103	2.800	2.000	19,27
Türkiye	778	1.308	1.711	1.500	1.100	10,60
Çin	1.640	513	1.555	1.185	1.000	9,63
İran	900	670	800	800	750	7,23
Mısır	191	344	400	600	550	5,30
Diğer	2.608	2.715	3.003	3.093	3.129	30,15
DÜNYA	9.674	9.684	12.560	13.278	10.379	100,00
İHRACAT						
Ukrayna	5.273	4.465	5.683	6.200	4.825	40,47
Rusya	3.246	3.250	4.000	4.400	3.950	33,13
Türkiye	639	889	1.102	1.175	600	5,03
Avrupa Birliği	683	850	1.221	1.000	700	5,87
Arjantin	829	873	1.115	950	750	6,29
Kazakistan	95	178	314	350	360	3,02
Diğer	573	716	899	849	736	6,17
DÜNYA	11.338	11.221	14.334	14.924	11.921	100,00
YURTIÇİ TÜKETİM						
Avrupa Birliği	4.813	5.288	5.213	5.413	5.263	27,35
Hindistan	2.250	1.900	2.700	3.100	2.325	12,08
Rusya	1.995	2.300	2.425	2.525	2.575	13,38
Türkiye	1.230	1.260	1.290	1.465	1.340	6,96
Çin	2.067	955	1.803	1.397	1.212	6,30
İran	750	775	825	900	800	4,16
Arjantin	592	602	652	672	672	3,49
Diğer	4.612	4.475	4.577	5.057	5.057	26,28
DÜNYA	18.309	17.555	19.485	20.529	19.244	100,00
BİTİŞ STOKLARI						
Hindistan	143	230	580	796	347	16,41
Avrupa Birliği	211	645	328	602	274	12,96
Arjantin	275	344	329	330	344	16,27
Rusya	53	286	346	237	197	9,32
Türkiye	142	226	611	211	111	5,25
İran	335	259	273	204	185	8,75
Ukrayna	279	94	27	148	104	4,92
Diğer	606	561	617	557	552	26,11
DÜNYA	2.044	2.645	3.111	3.085	2.114	100,00

Kaynak: USDA (Erişim Tarihi: 04.09.2024) ¹/Tahmin, ²/Öngörü

Ek Tablo 5. Avrupa Birliği başlıca yağlı tohumlar (bin ton)

	2020/2021	2021/2022	2022/2023	2023/2024 ¹	2024/2025 ²
EKİLİ ALAN (1000 HA)					
Kanola	5.324	5.362	5.924	6.220	5.850
Ayçiçeği	4.441	4.372	4.967	4.801	4.950
Soya	997	1.005	1.116	1.030	1.110
ÜRETİM					
Kanola	16.732	17.353	19.613	20.000	18.900
Ayçiçeği	8.897	10.328	9.385	10.000	10.150
Soya	2.600	2.833	2.610	2.980	2.975
İTHALAT					
Soya	14.786	14.544	13.143	13.800	14.600
Kanola	5.797	5.573	6.841	5.370	6.300
Ayçiçeği	779	1.795	1.460	700	400
İHRACAT					
Kanola	173	452	549	535	500
Ayçiçeği	624	397	595	450	450
Soya	187	291	231	300	300
YURTIÇİ TÜKETİM					
Kanola	22.875	22.375	24.850	25.050	24.750
Soya	17.370	17.095	15.870	16.220	17.020
Ayçiçeği	9.225	11.435	10.535	10.235	10.095
BİTİŞ STOKLARI					
Soya	1.455	1.446	1.098	1.358	1.613
Kanola	668	767	1.822	1.607	1.557
Ayçiçeği	400	691	406	421	426

Kaynak: USDA (Erişim Tarihi: 04.09.2024) ¹/Tahmin, ²/Öngörü

Ek Tablo 6. Dünya ayçiçek tohumu ve ayçiçek yağı fiyatları (\$/ton)

Üretim Sezonu	Ayçiçeği Tohumu		Ayçiçek Yağı	
	ABD Çiftlik Fiyatı	Rotterdam CIF	Minneapolis FOB	AB FOB
2012/13	557	580	1.452	1.189
2013/14	484	466	1.304	929
2014/15	496	432	1.471	850
2015/16	446	440	1.275	849
2016/17	387	408	1.181	807
2017/18	383	403	1.203	776
2018/19	385	380	1.174	719
2019/20	450	420	1.434	795
2020/21	513	685	1.639	1.350
2021/22	760	763	2.456	1.676
2022 Ekim	646	619	2.067	1.353
2022 Kasım	626	626	2.337	1.337
2022 Aralık	650	591	2.035	1.244
2022 Ocak	628	606	1.890	1.220
2023 Şubat	679	601	1.791	1.168
2023 Mart	593	522	1.689	1.056
2023 Nisan	593	504	1.609	1.045
2023 Mayıs	551	508	1.513	930
2023 Haziran	456	445	1.477	923
2023 Temmuz	551	481	1.615	1.050
2023 Ağustos	-	498	1.603	979
2023 Eylül	-	-	-	-
2022/23	597	546	1.784	1.119

Kaynak: www.fas.usda.gov, Oilseeds: World MarketsandTrade, September 2023 (Erişim tarihi: 04.09.2024)

Ek Tablo 7. Türkiye'nin ayçiçeği tohumu, ham yağ, rafine yağ ve küspe ithalat miktarı (ton)

	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	TOPLAM
2016/2017													
Tohum	2.011	23.701	12.616	24.773	28.995	37.298	155.767	70.079	83.442	78.146	65.600	6.325	588.764
Ham Yağ	33.441	58.105	96.911	81.973	71.571	53.723	74.666	66.379	77.793	66.624	43.633	28.416	753.234
Rafine Yağ	2.224	3.721	4.925	3.770	2.581	4.284	3.983	2.348	5.171	3.089	2.451	765,1	39.312
Küspe	29.097	62.665	94.601	63.125	145.015	108.105	145.749	73.653	92.167	63.876	53.046	26.492	957.592
2017/2018													
Tohum	3.921	12.137	31.146	41.555	65.168	81.576	126.993	93.711	46.812	62.141	71.578	3.035	639.773
Ham Yağ	11.984	24.129	69.422	33.119	36.240	28.315	46.840	42.647	62.088	43.466	50.576	13.788	462.615
Rafine Yağ	2.432	3.461	5.355	3.339	2.704	4.558	1.736	3.060	2.196	3.040	5.471	3.270	40.622
Küspe	35.464	77.139	64.452	79.978	159.773	125.886	67.026	102.107	108.985	60.228	37.709	12.708	931.454
2018/2019													
Tohum	2.128	225	34.734	43.321	33.635	66.961	154.473	131.354	245.595	176.569	44.228	10.070	943.292
Ham Yağ	26.330	41.056	39.449	37.421	58.974	37.570	46.753	54.545	55.500	35.582	40.484	30.033	503.698
Rafine Yağ	1.929	6	686	1.518	2.350	3.753	1.828	5.293	5.280	3.912	1.964	839	29.356
Küspe	12.110	35.701	58.338	53.919	95.838	117.205	135.800	139.625	90.877	62.618	66.464	41.736	910.230
2019/2020													
Tohum	26.044	72.615	54.708	31.733	26.025	225.704	188.416	94.643	153.032	112.846	9.558	569	995.893
Ham Yağ	21.175	37.531	34.854	46.522	41.991	47.435	59.615	92.116	163.706	104.170	57.305	32.090	738.510
Rafine Yağ	3.079	3.269	4.158	4.118	1.824	3.681	1.874	1.625	906	1.459	2.443	2.904	31.342
Küspe	35.866	68.315	92.723	132.688	107.159	111.787	77.846	48.550	117.826	97.165	90.329	43.894	1.024.147
2020/2021													
Tohum	9.352	23.447	84.843	118.444	90.883	115.597	113.138	99.936	94.304	26.357	6.995	1.102	784.398
Ham Yağ	25.101	13.355	68.252	71.705	52.294	81.736	117.932	82.450	33.893	52.193	43.327	46.463	688.702
Rafine Yağ	1.387	3.302	3.201	4.457	2.049	2.533	1.448	2.163	343	100	151	1.256	22.389
Küspe	31.483	100.954	108.613	121.257	79.240	60.193	79.725	94.332	56.732	31.325	29.397	24.382	817.634
2021/2022													
Tohum	4.517	28.147	44.837	41.703	15.096	34.084	45.108	32.227	51.775	146.360	114.580	80.430	638.862
Ham Yağ	40.288	30.770	87.939	179.887	134.601	112.926	90.339	114.867	159.590	132.725	70.485	150.564	1.304.982
Rafine Yağ	77	125	691	1.315	107	107	107	107	107	107	107	107	3.060
Küspe	22.401	44.454	134.160	109.711	95.241	44.562	31.683	70.422	72.372	75.808	42.786	76.143	819.743
2022/2023													
Tohum	12.060	54.721	76.668	139.622	129.574	130.041	76.176	77.327	174.068	94.229	18.163	10.720	993.370
Ham Yağ	152.585	127.923	105.431	97.706	143.313	168.891	291.936	171.492	294.077	137.317	143.286	72.757	1.906.712
Rafine Yağ	285	326	1.389	120	65.625	43.877	74.252	68.823	63.826	40.710	65.406	70.605	495.244
Küspe	28.562	55.834	51.920	36.640	88.611	68.114	106.094	70.681	113.783	88.154	135.449	66.390	910.231
2023/2024													
Tohum	39.052	19.974	26.963	42.888	16.148	28.815	63.555	55.385	14.323	19.107	19.383	1.823	347.417
Ham Yağ	88.212	117.526	138.838	173.703	89.173	161.749	209.036	203.331	165.215	95.221	74.892	59.447	1.576.344
Rafine Yağ	80.019	72.934	71.195	79.207	654	1.945	2.708	933	290	350	2.503	481	313.219
Küspe	26.911	44.359	54.726	90.482	148.059	224.178	162.326	147.824	160.447	79.390	110.882	71.340	1.320.925

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak TEPGE tarafından hesaplanmıştır (Erişim tarihi: 20.09.2024)

Ek Tablo 8. Türkiye'nin ayrıçeği tohumu, ham yağ, rafine yağ ve kúspe ithalat değeri (bin \$)

	Eylöl	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	TOPLAM
2016/2017													
Tohum	1.493	18.183	9.716	15.095	16.090	18.865	77.956	35.140	41.938	39.207	34.129	3.325	311.136
Ham Yağ	43.296	82.382	132.933	107.433	71.508	50.923	72.943	65.105	77.535	66.862	46.612	27.198	844.730
Rafine Yağ	2.828	4.383	5.709	4.303	3.017	5.008	4.626	2.733	6.048	3.629	2.850	948	46.083
Kúspe	6.749	13.376	19.674	12.815	29.073	21.311	23.399	14.153	17.657	12.169	10.200	5.028	185.604
2017/2018													
Tohum	2.291	7.124	15.842	17.840	27.461	31.749	50.929	37.043	18.833	25.512	30.164	1.164	265.952
Ham Yağ	12.522	24.897	67.767	30.789	34.913	22.551	37.361	33.148	49.247	35.175	40.312	10.858	399.540
Rafine Yağ	2.852	4.401	6.566	3.769	3.091	4.984	1.945	3.166	2.132	2.842	5.305	2.989	44.041
Kúspe	6.886	14.465	11.951	14.706	29.806	24.220	14.480	25.495	29.316	16.864	10.444	3.458	202.092
2018/2019													
Tohum	687	126	13.959	16.155	12.589	25.282	58.573	51.429	97.212	71.041	19.107	4.453	370.612
Ham Yağ	20.309	30.644	29.300	26.748	40.394	25.784	32.319	37.666	39.922	25.290	29.082	23.015	360.475
Rafine Yağ	1.678	14	595	1.300	2.082	3.245	1.676	4.728	4.847	3.713	1.874	830	26.583
Kúspe	3.147	9.055	14.141	12.970	22.492	27.219	31.565	31.912	19.842	14.091	15.343	9.863	211.640
2019/2020													
Tohum	10.518	25.958	20.456	11.338	10.313	91.907	78.599	37.660	64.438	47.253	3.784	254	402.480
Ham Yağ	15.951	27.665	25.675	32.827	29.994	34.392	46.336	69.364	121.209	76.792	42.615	24.243	547.063
Rafine Yağ	2.999	3.203	4.062	4.007	1.764	3.535	1.867	1.563	916	1.515	2.287	2.735	30.452
Kúspe	8.406	14.921	19.604	27.571	22.598	24.254	17.134	10.730	27.861	23.141	21.596	10.250	228.067
2020/2021													
Tohum	3.984	10.963	44.419	69.018	56.989	76.545	76.408	74.754	71.256	20.569	5.136	755	510.797
Ham Yağ	20.252	12.786	62.131	72.391	57.979	99.234	151.896	119.920	52.694	74.666	56.825	55.967	836.740
Rafine Yağ	1.330	3.311	3.303	5.096	2.711	3.466	2.155	3.466	350	230	263	1.895	27.576
Kúspe	7.294	25.515	31.227	38.675	25.770	21.316	28.200	30.988	18.737	11.081	10.190	7.545	256.537
2021/2022													
Tohum	2.732	18.728	36.783	26.908	11.850	26.435	39.684	31.482	46.160	126.663	93.211	59.379	520.017
Ham Yağ	50.734	39.248	120.550	250.933	190.094	155.547	128.686	186.228	286.276	257.019	125.238	227.152	2.017.704
Rafine Yağ	215	224	1.098	1.728	217	152	264	430	228	220	534	454	5.764
Kúspe	7.368	13.602	43.477	35.183	30.012	14.687	12.082	25.072	26.976	26.287	14.101	24.370	273.216
2022/2023													
Tohum	7.627	35.164	46.106	87.212	130.167	125.548	83.837	62.961	105.170	60.391	28.593	19.885	792.659
Ham Yağ	213.129	169.007	134.422	125.473	179.426	207.422	340.103	183.497	287.228	124.084	122.820	69.533	2.156.142
Rafine Yağ	618	634	2.240	348	104.577	68.483	114.385	102.883	90.354	53.839	78.279	85.048	701.687
Kúspe	8.354	15.054	14.343	10.450	27.264	21.986	37.160	24.225	37.996	28.152	42.475	21.123	288.583
2023/2024													
Tohum	31.216	19.132	43.415	46.592	22.446	25.439	42.619	32.248	12.647	11.007	15.709	2.817	305.287
Ham Yağ	84.510	105.416	118.351	155.772	79.868	143.323	181.957	175.482	144.154	87.178	74.753	60.131	1.410.894
Rafine Yağ	100.454	86.415	83.327	94.875	794	2.191	3.098	1.220	325	529	2.987	768	376.984
Kúspe	8.587	13.391	16.292	28.931	46.194	66.723	42.911	37.629	40.244	19.578	27.571	17.438	365.491

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak TEPGE tarafından hesaplanmıştır (Erişim tarihi: 20.09.2024)

Ek Tablo 9. Türkiye'nin ayrıceği tohumu, ham yağ, rafine yağ ve küspe ihracat miktarı (ton)

	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	TOPLAM
2016/2017													
Tohum	3.020	9.753	10.653	16.461	6.944	19.931	16.012	9.890	9.934	2.417	17.894	3.006	125.913
Ham Yağ	1.857	4.002	4.247	5.283	6.386	1.773	5.739	6.557	6.959	2.532	3.515	1.929	50.779
Rafine Yağ	40.282	63.502	66.219	51.623	47.029	59.199	69.940	48.811	57.601	53.770	32.496	38.374	628.847
Küspe	213	1.261	76	1.315	140	113	126	74	0	50	96	0	3.464
2017/2018													
Tohum	7.254	29.482	15.719	18.119	13.345	12.644	6.246	5.466	9.834	373	3.194	6.307	127.982
Ham Yağ	3.300	327	586	542	3.144	2.296	3.553	4.838	5.087	3.727	2.578	3.325	33.303
Rafine Yağ	29.459	31.493	27.288	28.954	26.687	26.565	32.834	39.392	39.860	24.045	31.805	32.224	370.605
Küspe	0	148	54	153	1.615	385	3.154	230	1.560	1.404	601	1.887	11.191
2018/2019													
Tohum	979	9.061	6.538	13.757	4.803	13.358	1.592	525	13.862	293	525	10.701	75.994
Ham Yağ	386	3.543	5.678	411	4.518	11.213	8.144	3.960	3.327	8.907	12.490	467	63.044
Rafine Yağ	35.486	41.636	39.069	33.043	30.270	30.998	32.536	37.652	46.205	22.810	42.465	38.658	430.828
Küspe	3.186	1.250	2.619	2.948	200	4.026	925	198	269	676	1.732	4.752	22.781
2019/2020													
Tohum	107	4.463	14.431	6.086	4.293	3.169	2.428	5.614	4.000	3.455	215	5.602	53.862
Ham Yağ	6.359	7.247	3.901	9.747	7.788	11.645	3.660	5.772	3.795	3.781	4.984	4.080	72.760
Rafine Yağ	45.309	53.075	43.037	37.646	43.806	48.283	55.250	62.894	58.870	70.206	65.278	53.018	636.674
Küspe	293	73	44	2.397	50	2.697	99	968	489	7.362	100	149	14.718
2020/2021													
Tohum	1.922	18.468	7.158	12.211	10.277	7.512	5.246	3.315	714	94	4.528	140	71.584
Ham Yağ	2.333	2.201	2.071	39.900	4.114	38.318	21.112	11.510	14.421	14.248	5	2.268	152.500
Rafine Yağ	57.705	40.555	44.050	43.560	27.832	27.167	45.372	40.205	31.181	48.789	29.044	41.819	477.279
Küspe	119	850	912	284	295	1.900	998	791	1.700	6.083	3.294	1.077	18.303
2021/2022													
Tohum	536	3.893	7.062	5.473	4.749	5.816	1.188	1.298	12	113	683	67	30.890
Ham Yağ	6.861	1.163	8.167	13.736	11.987	15.894	7.989	50.886	28.400	52.995	51.429	62.098	311.606
Rafine Yağ	43.568	44.573	47.226	51.428	46.036	63.637	20.225	19.390	50.676	68.352	55.163	61.579	571.851
Küspe	1.175	1.019	3.139	191	2.573	3.241	182	951	16.263	3.933	1.646	1.451	35.763
2022/2023													
Tohum	293	371	6.442	7.097	13.409	10.458	8.842	5.654	4.661	5.015	3.578	4.222	70.042
Ham Yağ	23.627	36.465	39.124	54.207	2.276	21.883	85.822	29.497	7.392	24.193	27.808	4.661	356.953
Rafine Yağ	62.154	65.458	61.809	65.365	65.602	43.857	74.170	68.332	63.571	39.581	62.745	69.855	742.500
Küspe	37.396	5.438	303	2.984	208	1.434	13.253	1.507	8.473	52	637	6.069	77.753
2023/2024													
Tohum	6.134	5.950	13.835	11.470	14.254	13.663	8.016	5.601	8.154	5.330	4.705	5.083	102.196
Ham Yağ	12.166	11.354	28.942	46.941	23.515	11.003	53.369	35.663	26.401	53.980	10.291	9.571	323.196
Rafine Yağ	79.448	71.839	69.761	77.596	60.038	75.030	78.285	68.322	81.888	61.270	73.183	64.676	861.336
Küspe	175	824	425	7.710	6.734	634	6.268	1.524	8.630	1.044	2.673	8.076	44.717

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak TEPGE tarafından hesaplanmıştır (Erişim tarihi: 20.09.2024)

Ek Tablo 10. Türkiye'nin ayçiçeği tohumu, ham yağ, rafine yağ ve küspe ihracat değeri (bin \$)

	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	TOPLAM
2016/2017													
Tohum	4.875	12.972	20.694	19.416	17.543	28.595	18.203	10.575	8.721	6.507	10.014	4.382	162.496
Ham Yağ	1.506	3.172	3.352	4.160	5.073	1.385	4.533	5.106	5.598	2.049	2.735	1.481	40.150
Rafine Yağ	42.292	67.117	69.815	54.017	49.578	63.259	72.690	50.374	57.830	54.182	32.811	38.917	652.883
Küspe	61	300	20	263	61	30	26	19	0	13	23	0	816
2017/2018													
Tohum	7.956	23.938	25.757	28.099	23.596	23.662	8.530	3.292	6.733	355	1.859	4.204	157.981
Ham Yağ	2.500	247	459	429	2.540	1.831	2.814	3.820	3.999	2.846	2.068	2.858	26.411
Rafine Yağ	29.910	31.986	28.268	30.113	27.486	27.163	34.239	41.351	41.453	25.211	33.860	32.688	383.726
Küspe	0	41	16	34	574	100	1.096	78	482	442	147	389	3.398
2018/2019													
Tohum	1.202	9.339	9.753	14.762	17.812	20.359	6.388	584	9.365	276	436	6.947	97.221
Ham Yağ	320	2.527	3.921	317	3.098	7.301	5.605	3.234	2.366	6.096	11.280	491	46.556
Rafine Yağ	35.767	41.494	38.058	31.552	28.283	29.295	30.730	34.906	43.076	21.479	39.006	35.702	409.348
Küspe	1.047	336	960	581	54	1.386	205	54	106	277	420	1.835	7.261
2019/2020													
Tohum	190	12.745	9.715	17.431	18.074	13.384	8.666	6.625	2.952	1.957	293	4.704	96.736
Ham Yağ	4.429	5.608	3.036	6.925	5.279	8.637	2.707	4.338	2.984	2.946	3.553	2.816	53.256
Rafine Yağ	42.077	49.566	39.968	35.011	41.301	46.682	53.179	59.400	56.375	68.853	63.249	51.294	606.955
Küspe	70	25	14	857	15	1.143	29	198	148	2.227	31	41	4.798
2020/2021													
Tohum	5.600	14.733	8.603	21.290	33.642	20.769	11.179	3.627	2.634	167	3.157	167	125.567
Ham Yağ	1.816	2.100	1.851	45.503	3.841	46.054	25.964	15.359	22.001	22.282	13	2.717	189.502
Rafine Yağ	56.331	42.731	47.682	51.162	35.171	36.967	66.834	63.201	51.789	81.274	45.288	60.109	638.540
Küspe	9	183	100	60	112	642	309	327	475	2.219	1.420	294	6.150
2021/2022													
Tohum	1.871	12.553	20.219	15.364	19.067	26.475	5.469	4.719	53	107	1.142	76	107.116
Ham Yağ	8.772	1.398	10.687	18.623	16.479	22.070	11.008	91.972	52.158	102.102	95.373	100.605	531.246
Rafine Yağ	64.521	67.879	74.424	84.121	76.998	108.028	33.160	36.242	104.909	147.907	116.438	120.097	1.034.723
Küspe	475	271	1.195	64	954	1.312	76	386	6.834	1.379	488	383	13.817
2022/2023													
Tohum	549	1.419	23.305	29.124	58.706	45.881	34.084	12.148	10.030	9.098	9.180	8.421	241.946
Ham Yağ	36.039	53.666	52.765	72.446	2.792	26.727	98.162	31.605	9.123	22.287	23.450	4.002	433.064
Rafine Yağ	113.293	111.246	99.171	107.645	104.495	68.406	114.168	102.189	90.006	52.469	75.682	84.128	1.122.897
Küspe	13.086	2.428	120	821	82	388	5.368	458	3.128	20	241	2.271	28.410
2023/2024													
Tohum	13.019	11.706	36.713	27.380	48.782	56.526	23.498	15.445	19.886	11.648	7.419	9.283	281.306
Ham Yağ	10.454	10.196	24.119	40.838	20.399	9.684	53.079	34.755	24.971	52.714	9.649	9.563	300.421
Rafine Yağ	99.581	85.097	81.722	92.936	71.970	90.414	91.409	80.837	97.036	74.756	92.332	82.601	1.040.690
Küspe	58	190	141	3.035	2.442	210	2.529	560	3.295	321	1.105	4.083	17.968

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak TEPGE tarafından hesaplanmıştır (Erişim tarihi: 20.09.2024)

Ek Tablo 11. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçeği tohumu ithalat miktarı (ton)

Ülke Adı	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023	2023/2024
Moldova	0	163.184	144.264	51.902	87.067
Romanya	0	143.695	81.962	234.946	61.743
Ukrayna	0	58.144	370.776	546.809	60.017
Çin	0	911	646	25.346	36.375
Rusya Federasyonu	0	182.403	23	13.411	32.073
Bulgaristan	0	170.767	32.631	74.627	21.206
Fransa	0	18.882	135	573	13.659
Suriye	0	0	0	5.862	5.399
Diğer	1.068.580	71.388	12.545	39.893	29.877
TOPLAM	1.068.580	809.374	642.982	993.370	347.417

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak TEPGE tarafından hesaplanmıştır (Erişim tarihi: 20.09.2024)

Ek Tablo 12. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçeği tohumu ithalat değeri (bin \$)

Ülke Adı	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023	2023/2024
Çin	0	500	211	49.153	63.649
Romanya	0	92.950	59.328	147.955	43.816
Moldova	0	108.120	109.067	30.372	42.837
Ukrayna	0	38.236	304.653	335.947	30.732
Rusya Federasyonu	0	96.561	9	74.540	20.936
Fransa	0	20.161	5.414	12.528	18.531
Bulgaristan	0	126.281	26.577	45.525	15.808
Suriye	0	0	0	8.204	6.925
Diğer	448.947	52.626	14.759	88.435	62.053
TOPLAM	448.947	535.436	520.017	792.659	305.287

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak TEPGE tarafından hesaplanmıştır (Erişim tarihi: 20.09.2024)

Ek Tablo 13. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçek tohumu ihracat miktarı (ton)

Ülke Adı	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023	2023/2024
Suriye	26	71	239	6.395	14.218
Romanya	2.237	32.151	9.277	5.194	10.389
Irak	968	830	692	8.803	10.029
Rusya Federasyonu	4.136	6.380	6.122	15.511	7.690
Tunus	220	341	0	1.917	5.245
Bulgaristan	27	100	248	994	4.563
Cezayir	2.702	1.431	1	646	4.535
Ukrayna	4.023	5.418	5.535	3.571	4.217
Polonya	0	0	23	1.755	3.852
İran	0	1	0	561	3.834
Almanya	125	0	15	2.446	3.497
Fransa	703	1.280	1.959	1.490	2.907
ABD	5.482	250	326	1.475	2.746
Kazakistan	428	363	471	2.375	2.394
Fas	0	24	0	517	2.094
Azerbaycan	18	50	7	1.425	2.062
Afganistan	0	0	0	287	1.921
Diğer	32.768	22.893	5.978	14.680	16.003
TOPLAM	53.862	71.584	30.890	70.042	102.196

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak TEPGE tarafından hesaplanmıştır (Erişim tarihi: 20.09.2024)

Ek Tablo 14. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçek tohumu ihracat değeri (bin \$)

Ülke Adı	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023	2023/2024
Romanya	6.685	23.973	27.409	23.458	52.886
Rusya Federasyonu	20.588	29.318	27.209	79.850	34.712
Ukrayna	18.813	23.369	20.585	23.194	28.546
Suriye	26	125	221	8.624	18.439
Fransa	3.311	4.453	6.608	5.957	16.322
Irak	509	514	593	12.730	13.793
Bulgaristan	250	334	1.214	3.966	12.115
Kazakistan	1.937	1.496	1.833	11.546	11.694
Almanya	171	10	59	7.304	10.067
Avusturya	7.497	10.501	6.636	20.401	8.702
Cezayir	4.927	2.600	4	1.231	7.308
Macaristan	7.444	10.162	9.077	7.205	6.553
Polonya	0	0	9	4.193	6.285
İtalya	3.444	7.678	3.419	12.629	5.577
İspanya	2.183	189	938	718	5.250
Diğer	18.951	10.845	1.301	18.938	43.060
TOPLAM	96.736	125.567	107.116	241.946	281.306

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak TEPGE tarafından hesaplanmıştır (Erişim tarihi: 20.09.2024)

Ek Tablo 15. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçek ham yağ ithalat miktarı (ton)

Ülke Adı	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023	2023/2024
Ukrayna	0	47.053	326.597	1.155.329	760.172
Rusya Federasyonu	0	643.011	961.081	510.772	646.106
Hindistan	0	0	0	105.887	47.237
Irak	0	0	0	87.448	37.575
Sırbistan	0	11.766	1.248	1.118	36.386
Bulgaristan	0	38.654	14.397	27.251	15.800
Romanya	0	0	0	434	10.017
Bosna-Hersek	0	14.642	0	4.003	8.396
Diğer	837.792	4	1.660	14.471	14.654
TOPLAM	837.792	755.130	1.304.982	1.906.712	1.576.344

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak TEPGE tarafından hesaplanmıştır (Erişim tarihi: 20.09.2024)

Ek Tablo 16. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçek ham yağ ithalat değeri (bin \$)

Ülke Adı	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023	2023/2024
Ukrayna	0	56.021	533.530	1.319.273	676.354
Rusya Federasyonu	0	775.154	1.460.111	571.695	578.734
Hindistan	0	0	0	105.195	39.402
Sırbistan	0	13.027	1.572	1.593	36.043
Irak	0	0	0	100.373	32.823
Bulgaristan	0	52.158	19.771	33.530	15.722
Romanya	0	0	0	469	9.468
Bosna-Hersek	0	13.966	0	5.797	8.903
Diğer	615.536	3	2.720	18.217	13.444
TOPLAM	615.536	910.330	2.017.704	2.156.142	1.410.894

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak TEPGE tarafından hesaplanmıştır (Erişim tarihi: 20.09.2024)

Ek Tablo 17. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçek ham yağ ihracat miktarı (ton)

Ülke Adı	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023	2023/2024
İran	0	88.889	882	7.657	131.163
Irak	67.693	62.540	199.878	165.674	117.167
Hindistan	0	0	78.532	150.489	59.920
Suudi Arabistan	0	0	11.595	8.299	8.000
Lübnan	1	10	3.000	49	3.000
Venezuela	0	0	0	0	3.000
ABD	4.935	198	1.314	4.260	702
Diğer	130	863	16.404	20.526	244
TOPLAM	72.760	152.500	311.606	356.953	323.196

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak TEPGE tarafından hesaplanmıştır (Erişim tarihi: 20.09.2024)

Ek Tablo 18. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçek ham yağ ihracat değeri (bin \$)

Ülke Adı	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023	2023/2024
İran	0	114.470	1.435	10.373	132.494
Irak	47.987	73.756	321.420	209.584	103.737
Hindistan	0	0	150.367	164.997	50.017
Suudi Arabistan	0	0	21.619	12.499	7.524
Venezuela	0	0	0	0	2.730
Lübnan	1	2	3.762	107	2.580
ABD	5.089	183	1.656	8.038	1.098
Diğer	180	1.091	30.986	27.466	241
TOPLAM	53.256	189.502	531.246	433.064	300.421

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak TEPGE tarafından hesaplanmıştır (Erişim tarihi: 20.09.2024)

Ek Tablo 19. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçek rafine yağı ithalat miktarı (ton)

Ülke Adı	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023	2023/2024
Cibuti	0	0	0	115.659	70.778
Irak	0	48	0	38.786	32.336
Suriye	0	0	25	35.264	25.012
Lübnan	0	0	0	32.299	22.801
Libya	0	53	0	32.059	17.105
İsrail	0	0	0	20.386	13.584
Sudan	0	0	0	6.227	13.018
Diğer	31.943	22.951	3.238	214.563	118.584
TOPLAM	31.943	23.052	3.263	495.244	313.219

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak TEPGE tarafından hesaplanmıştır (Erişim tarihi: 20.09.2024)

Ek Tablo 20. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçek rafine yağı ithalat değeri (bin \$)

Ülke Adı	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023	2023/2024
Cibuti	0	0	0	161.270	83.356
Irak	0	56	0	51.155	39.901
Suriye	0	0	48	48.893	30.600
Lübnan	0	0	0	44.554	26.794
Libya	0	72	0	47.376	20.858
Sudan	0	0	0	7.528	16.244
İsrail	0	0	0	28.879	15.738
Diğer	31.131	28.471	5.716	312.031	143.494
TOPLAM	31.131	28.599	5.764	701.687	376.984

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak TEPGE tarafından hesaplanmıştır (Erişim tarihi: 20.09.2024)

Ek Tablo 21. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçek rafine yağı ihracat miktarı (ton)

Ülke Adı	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023	2023/2024
Cibuti	176.376	133.427	129.291	152.776	207.895
Irak	54.507	40.008	38.198	56.851	107.206
Suriye	59.097	55.877	56.027	61.271	74.841
Libya	47.534	20.971	38.404	64.043	58.881
Lübnan	10.724	15.876	35.803	55.865	38.137
Yemen	57.709	52.766	51.430	41.203	35.730
Suudi Arabistan	5.371	320	769	18.141	34.586
Sudan	3.413	3.093	522	6.322	32.363
ABD	6.861	11.281	12.576	29.837	30.701
İsrail	14.932	18.546	19.834	32.384	24.173
BAE	11.180	9.647	14.503	25.822	23.371
Senegal	13.604	6.622	8.237	18.249	19.688
Filistin Devleti	9.575	5.235	10.137	18.339	16.634
Küba	1	1	25	1.373	11.992
Katar	5.134	3.792	7.614	12.871	9.919
Gana	7.435	3.894	6.739	9.481	7.353
Ürdün	1.678	99	2.916	6.008	6.596
Kanada	447	343	775	1.997	6.551
KKTC	6.145	5.391	6.465	6.406	6.361
Tayland	8.682	6.676	4.416	5.782	6.265
Mısır	316	93	862	1.919	5.125
Kuveyt	4.417	1.615	1.861	4.393	5.115
Umman	13.109	5.584	5.723	2.871	5.031
Güney Kore	2.025	1.893	2.331	4.255	4.556
Tanzanya	3.017	3.587	3.581	13.325	4.269
Venezuela	3.971	1.270	4.794	3.089	3.884
Moritanya	469	640	431	1.514	3.761
Somali	30.247	11.309	5.970	6.806	3.760
Japonya	1.659	1.686	2.028	2.299	3.663
Afganistan	3.787	5.591	31.473	11.876	3.474
Diğer	73.252	50.146	68.118	65.131	59.455
TOPLAM	636.674	477.279	571.851	742.500	861.336

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak TEPGE tarafından hesaplanmıştır (Erişim tarihi: 20.09.2024)

Ek Tablo 22. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçek rafine yağı ihracat değeri (bin \$)

Ülke Adı	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023	2023/2024
Cibuti	163.919	170.071	228.331	221.968	249.734
Irak	49.794	52.653	69.776	83.996	129.066
Suriye	53.976	73.791	94.054	90.066	92.456
Libya	47.600	31.195	77.069	102.575	71.853
Lübnan	10.541	22.059	66.659	83.271	45.327
Yemen	54.142	72.889	85.742	59.792	41.650
Suudi Arabistan	5.372	366	1.455	26.584	41.604
ABD	8.418	16.610	22.846	56.146	39.888
Sudan	3.228	3.315	855	7.694	39.313
BAE	10.906	12.203	28.032	38.803	27.945
İsrail	14.130	24.868	35.679	48.168	27.701
Senegal	13.051	8.604	13.938	28.777	23.528
Filistin Devleti	8.818	6.652	19.627	27.530	19.982
Küba	1	1	41	1.796	14.833
Katar	5.409	5.311	14.666	20.773	12.032
Gana	7.115	4.999	12.930	15.149	8.819
Kanada	463	478	1.528	3.116	8.517
KKTC	5.965	7.758	12.563	9.893	7.770
Ürdün	1.697	129	5.428	9.070	6.919
Tayland	7.626	8.577	8.432	7.836	6.766
Kuveyt	4.506	2.318	3.687	6.952	6.672
Güney Kore	2.903	3.391	5.755	7.207	6.272
Mısır	325	126	1.439	2.359	6.164
Umman	12.309	7.802	9.960	4.281	6.100
Tanzanya	2.994	5.780	6.140	18.970	5.302
Venezuela	4.297	1.762	8.670	4.222	4.694
Japonya	1.688	2.289	3.672	3.447	4.596
Somali	28.249	14.889	10.856	10.439	4.470
Moritanya	475	909	675	2.332	4.450
Diğer	77.039	76.745	184.216	119.685	76.269
TOPLAM	606.955	638.540	1.034.723	1.122.897	1.040.690

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak TEPGE tarafından hesaplanmıştır (Erişim tarihi: 20.09.2024)

Ek Tablo 23. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçek küspesi ithalat miktarı (ton)

	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023	2023/2024
Rusya Federasyonu	0	438.292	448.744	667.531	898.482
Ukrayna	0	258.509	299.114	187.461	372.604
Bulgaristan	0	77.632	39.742	18.484	21.288
Romanya	0	12.105	17.130	3.886	13.006
ABD	0	0	0	11.872	7.610
Diğer	1.029.457	26.103	15.013	20.997	7.935
TOPLAM	1.029.457	812.641	819.743	910.231	1.320.925

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak TEPGE tarafından hesaplanmıştır (Erişim tarihi: 20.09.2024)

Ek Tablo 24. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçek küspesi ithalat değeri (bin \$)

	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023	2023/2024
Rusya Federasyonu	0	137.095	151.784	207.132	240.972
Ukrayna	0	79.852	96.289	58.255	104.891
Bulgaristan	0	26.274	14.567	9.470	10.580
Romanya	0	3.432	5.533	1.245	4.017
ABD	0	0	0	5.079	2.999
Diğer	229.201	8.177	5.044	7.402	2.033
TOPLAM	229.201	254.830	273.216	288.583	365.491

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak TEPGE tarafından hesaplanmıştır (Erişim tarihi: 20.09.2024)

Ek Tablo 25. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçeği küspesi ihracat miktarı (ton)

Ülke Adı	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023	2023/2024
ABD	7.468	5.225	9.527	16.815	19.720
Birleşik Krallık	4.594	3.655	15.057	19.048	15.692
KKTC	850	7.106	6.493	6.946	1.973
Irak	156	78	2.433	642	1.818
Suriye	409	1.276	1.234	1.504	1.638
Belçika	0	0	0	0	1.592
Almanya	0	0	0	0	1.344
Diğer	1.241	963	1.020	32.798	940
TOPLAM	14.718	18.303	35.763	77.753	44.717

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak TEPGE tarafından hesaplanmıştır (Erişim tarihi: 20.09.2024)

Ek Tablo 26. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçeği küspesi ihracat değeri (bin \$)

Ülke Adı	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023	2023/2024
ABD	2.099	1.998	4.055	7.284	7.791
Birleşik Krallık	2.010	1.558	6.071	7.466	6.633
Belçika	0	0	0	0	845
Irak	42	22	848	241	689
Almanya	0	0	0	0	666
Suriye	85	183	423	570	507
KKTC	159	2.030	2.032	1.837	462
Diğer	402	359	389	11.013	375
TOPLAM	4.798	6.150	13.817	28.410	17.968

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak TEPGE tarafından hesaplanmıştır (Erişim tarihi: 20.09.2024)

Ek Tablo 27. Türkiye'de yıllar itibarıyla ayçiçeği üretim, ekim alanı ve verimi

Yıllar	Üretim (ton)	Ekilen alan (Ha)	Verim (ton/ha)
2005	975.000	566.000	1,72
2006	1.118.000	585.400	1,91
2007	854.407	554.678	1,54
2008	992.000	580.000	1,71
2009	1.057.125	584.000	1,81
2010	1.320.000	641.400	2,06
2011	1.335.000	655.700	2,04
2012	1.370.000	604.616	2,27
2013	1.523.000	609.784	2,50
2014	1.637.900	657.458	2,49
2015	1.680.700	685.317	2,45
2016	1.670.716	720.108	2,32
2017	1.964.385	779.622	2,52
2018	1.949.229	734.465	2,65
2019	2.100.000	752.631	2,79
2020	2.067.004	728.852	2,84
2021	2.415.000	901.153	2,68
2022	2.550.000	980.974	2,60
2023	2.198.000	952.605	2,31

Kaynak: TÜİK (Erişim tarihi: 20.09.2024)

Ek Tablo 28. Türkiye'de yağlık ayçiçeği üretici fiyatları (TL/kg)

Yıl	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ort.
2011	1,11	1,10	1,12	1,17	1,15	1,21	1,21	1,18	1,21	1,20	1,18	1,21	1,17
2012	1,21	1,22	1,24	1,26	1,33	1,35	1,34	1,37	1,51	1,51	1,49	1,48	1,36
2013	1,47	1,51	1,48	1,49	1,46	1,45	1,46	1,41	1,38	1,38	1,40	1,43	1,44
2014	1,94	1,96	2,00	1,92	1,93	1,93	1,88	1,82	1,72	1,74	1,71	1,76	1,86
2015	1,75	1,73	1,78	1,75	1,78	1,81	1,80	1,81	1,90	1,98	1,98	1,97	1,84
2016	2,12	2,11	2,07	1,99	2,09	2,08	2,10	2,02	2,30	2,35	2,37	2,36	2,16
2017	2,40	2,39	2,41	2,41	2,39	2,45	2,45	2,45	2,56	2,54	2,57	2,62	2,47
2018	2,61	2,63	2,69	2,59	2,57	2,67	2,70	2,87	3,00	2,92	2,80	2,84	2,74
2019	2,87	2,88	2,85	2,84	2,82	2,86	2,89	3,13	3,62	3,87	3,96	3,86	3,20
2020	4,07	4,13	3,96	4,18	4,25	4,28	4,32	5,02	5,30	5,63	5,72	5,88	4,73
2021	5,89	6,08	6,21	6,24	6,32	6,09	6,15	6,38	6,69	6,88	7,05	7,44	6,45
2022	7,98	8,57	10,17	11,65	11,89	12,25	12,84	13,29	14,35	15,25	15,67	15,91	12,49
2023	15,86	15,90	16,35	16,60	17,36	17,40	18,64	20,91	22,71	22,44	21,28	21,02	18,87
2024	16,66	16,98	17,52	18,38	18,56	18,29	18,77	20,28	-	-	-	-	18,18

Kaynak: TÜİK (Erişim Tarihi: 20.09.2024)

Ek Tablo 29. Türkiye'de ayçiçek yağı tüketici fiyatları (TL/kg)

Yıl	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ort.
2007	3,21	3,29	3,27	3,26	3,24	3,23	3,25	3,30	3,58	3,88	4,09	4,13	3,48
2008	4,23	4,75	4,94	5,39	6,07	6,11	6,19	6,01	5,47	5,27	5,11	5,13	5,39
2009	5,07	4,80	4,77	4,83	4,81	4,78	4,71	4,59	4,55	4,51	4,44	4,45	4,69
2010	4,43	4,39	4,40	4,38	4,36	4,06	4,03	4,00	4,04	4,08	4,26	4,46	4,24
2011	4,64	4,89	5,00	5,00	4,96	5,05	5,22	5,41	5,41	5,44	5,49	5,53	5,17
2012	5,59	5,67	5,73	5,77	5,96	6,12	6,12	6,04	6,06	6,14	6,28	6,33	5,98
2013	6,36	6,25	6,19	6,24	6,21	6,19	6,16	6,09	6,02	5,96	5,95	5,98	6,13
2014	6,06	6,15	6,18	6,19	6,18	6,18	6,14	6,13	6,11	6,15	6,15	6,17	6,15
2015	6,36	6,47	6,45	6,58	6,61	6,76	6,92	7,02	7,04	7,15	7,31	7,45	6,84
2016	7,50	7,53	7,52	7,50	7,51	7,59	7,66	7,65	7,67	7,73	7,75	7,88	7,62
2017	8,03	8,13	8,20	8,28	8,28	8,27	8,23	8,25	8,29	8,31	8,39	8,51	8,26
2018	8,33	8,30	8,29	8,28	8,30	8,68	8,81	9,09	9,97	10,41	10,31	10,12	9,08
2019	9,57	9,54	9,49	9,69	10,12	10,30	10,36	10,41	10,51	10,56	10,56	10,58	10,14
2020	10,75	10,93	10,96	11,61	12,05	12,04	12,01	11,98	12,72	14,17	15,09	16,06	12,53
2021	16,51	16,97	17,49	17,93	18,04	18,92	19,27	19,28	19,34	19,89	22,53	28,23	19,53
2022	25,64	26,20	29,70	34,69	-	-	-	-	-	-	-	-	29,06

Kaynak: TÜİK (Erişim Tarihi: 20.09.2024)

Ek Tablo 30. Türkiye'de illere göre yağlık ayçiçeği ekim alanı (da), üretim (ton), ve verimi (kg/da)

İller	2019			2020			2021			2022			2023		
	Ekim alanı	Üretim	Verim	Ekim alanı	Üretim	Verim	Ekim alanı	Üretim	Verim	Ekim alanı	Üretim	Verim	Ekim alanı	Üretim	Verim
Edirne	950.498	249.569	263	909.155	240.434	264	1.073.508	285.286	266	1.260.318	325.812	259	1.294.200	257.651	199
Adana	844.022	264.852	314	603.723	195.429	324	652.083	201.366	309	738.127	222.682	302	746.169	241.016	323
Tekirdağ	1.365.350	342.299	251	1.424.669	353.982	248	1.663.007	399.531	240	1.709.256	335.561	196	1.746.150	201.200	115
Kırklareli	740.511	210.930	285	778.064	226.320	291	911.619	226.163	248	969.540	227.791	235	977.300	190.308	195
Konya	721.495	298.674	416	668.054	278.546	417	852.400	324.790	381	674.778	254.571	378	455.014	165.285	363
Çorum	307.440	78.307	255	347.144	87.522	252	448.130	94.293	210	548.345	159.004	290	487.893	134.222	275
Tokat	162.301	52.163	321	150.046	48.047	320	208.643	58.069	278	239.478	68.980	288	221.868	66.344	299
Amasya	137.300	39.841	299	147.518	47.087	320	210.745	47.754	227	247.178	81.121	328	222.899	62.647	281
Samsun	167.056	46.487	278	163.023	44.479	273	196.969	51.617	262	213.730	55.695	261	204.097	61.743	303
Çanakkale	182.350	54.249	297	179.492	53.306	297	218.754	62.319	285	272.800	81.549	299	263.847	53.271	202
Balıkesir	182.703	41.077	225	151.554	37.740	249	208.669	50.216	241	244.886	57.247	234	259.137	52.071	201
İstanbul	166.390	37.851	227	161.784	43.274	267	181.676	49.017	270	204.115	51.570	253	212.697	47.046	221
Bursa	96.497	28.276	293	88.601	25.588	289	110.205	30.791	279	141.066	38.915	276	138.008	42.431	307
Karaman	66.460	22.125	333	70.374	24.858	353	81.658	27.855	341	86.654	28.820	333	93.387	34.449	369
Kırşehir	22.523	4.893	217	46.155	10.654	231	77.939	16.203	208	157.535	33.098	210	144.768	33.562	232
Aksaray	60.437	20.642	342	47.872	20.562	430	78.951	32.430	411	67.305	27.607	410	75.015	32.849	438
Eskişehir	126.459	45.677	362	133.731	47.644	366	195.025	68.427	353	165.087	52.543	318	91.933	31.903	347
Afyonkarahisar	48.070	14.185	295	54.116	13.432	248	68.770	15.658	231	102.653	22.178	216	105.930	30.564	289
Osmaniye	63.947	20.153	315	44.210	15.123	342	95.729	34.790	363	81.889	28.740	351	87.910	28.488	324
Sivas	632	141	223	2.394	467	195	14.000	2.796	200	83.337	20.272	243	81.516	22.452	275
Ankara	41.517	10.625	256	53.585	13.509	252	67.495	13.383	198	95.570	21.093	221	79.319	20.028	252
Şanlıurfa	69.281	13.767	199	55.693	14.366	258	68.660	16.459	240	74.485	17.470	235	72.699	19.137	263
Bilecik	23.074	3.973	172	19.200	4.295	224	50.968	9.348	183	84.545	15.324	199	89.478	18.227	204
Kahramanmaraş	12.971	2.901	224	12.954	3.128	241	13.710	3.261	238	14.460	3.675	254	60.632	16.830	278
Yozgat	10.399	1.507	145	12.759	2.281	179	28.700	4.420	154	92.634	13.535	146	72.068	10.798	150
Sakarya	25.719	6.669	259	22.871	6.271	274	30.403	8.936	294	37.564	9.743	259	38.897	10.544	271
İzmir	22.470	6.012	268	24.341	6.502	267	61.873	16.344	264	56.759	14.721	259	37.183	9.522	256
Aydın	336	102	304	7.313	2.387	326	88.272	28.788	326	39.053	12.828	328	26.259	9.023	344
Bolu	11.947	2.987	250	13.065	3.832	293	21.050	6.148	292	27.271	6.785	285	28.209	6.220	220
Kırıkkale	7.962	1.974	249	7.392	2.428	328	6.712	1.760	262	16.810	4.077	243	21.915	5.883	268
Kütahya	8.598	1.560	181	9.545	2.129	223	15.780	3.479	220	30.235	7.385	244	23.315	5.777	248
Mersin	34.558	10.131	293	21.936	6.444	294	22.668	6.226	275	25.658	6.248	244	24.178	5.314	220
Ağrı	26.891	4.266	159	19.478	4.150	213	20.040	3.106	155	31.205	6.889	221	18.726	4.945	264

Ek Tablo 30. Türkiye'de illere göre yağlık ayçiçeği ekim alanı (da), üretim (ton), ve verimi (kg/da) (Devam)

İller	2019			2020			2021			2022			2023		
	Ekim alanı	Üretim	Verim	Ekim alanı	Üretim	Verim	Ekim alanı	Üretim	Verim	Ekim alanı	Üretim	Verim	Ekim alanı	Üretim	Verim
Kocaeli	5.248	1.385	264	8.354	2.342	280	9.164	2.619	286	15.700	3.908	249	14.650	4.045	276
Muş	8.138	1.692	208	7.777	1.712	220	6.850	753	110	35.173	7.669	218	21.729	3.712	171
Uşak	3.798	501	132	3.914	554	142	5.670	608	107	20.200	2.584	128	28.370	3.555	125
Nevşehir	618	147	238	2.694	498	185	3.530	670	190	11.750	1.735	148	11.510	2.100	182
Denizli	1.195	358	300	1.689	525	311	5.725	1.128	197	26.453	6.599	249	13.164	1.834	139
Gaziantep	3.824	1.296	339	6.843	2.314	338	6.320	2.134	338	4.653	1.592	342	4.803	1.713	357
Erzincan	77	15	195	117	24	205	755	181	240	6.000	1.394	232	5.549	1.408	254
Erzurum	524	168	321	450	145	322	1.200	280	280	6.405	1.899	296	3.940	1.407	357
Muğla	1.580	632	400	3.234	1.303	403	3.414	1.365	400	3.154	1.219	386	3.252	1.353	416
Çankırı	1.493	209	140	1.488	222	149	4.092	649	159	5.132	650	127	6.765	1.160	171
Yalova	2.656	409	154	1.906	409	215	3.302	722	219	3.740	794	212	4.423	993	225
Hatay	3.466	827	239	2.920	640	219	1.890	564	298	2.720	807	297	2.956	837	283
Adıyaman	1.291	233	180	1.638	233	142	1.692	191	113	3.087	403	131	5.147	660	128
Manisa	665	131	197	711	140	197	700	134	191	5.235	1.139	218	2.545	610	240
Kayseri	85	38	447	0	0	0	0	0	0	3.800	954	251	2.328	525	226
Isparta	27	3	111	26	4	154	25	4	160	1.695	238	140	2.937	413	141
Antalya	2.756	694	252	4.083	1.039	254	3.000	594	198	2.500	665	266	1.400	401	286
Diyarbakır	8.041	1.399	174	5.683	1.154	203	7.122	795	112	2.560	283	111	2.750	342	124
Bartın	2.372	249	105	2.023	227	112	2.015	218	108	2.260	264	121	2.060	269	131
Zonguldak	274	50	182	281	56	199	447	103	230	990	187	225	1.072	235	253
Kastamonu	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1.500	406	271	697	207	297
Kars	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1.826	275	151	608	189	313
Burdur	338	74	219	644	157	247	622	138	223	2.088	452	216	703	116	258
Malatya	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	325	98	302
Karabük	0	0	0	0	0	0	300	24	80	2.000	290	145	300	47	157
Gümüşhane	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	80	21	263
Iğdır	60	8	133	0	0	0	0	0	0	190	58	305	0	0	0
Bitlis	1.941	437	225	410	86	210	470	97	206	40	7	175	0	0	0
Niğde	1.203	180	150	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Genel Toplam	6.759.834	1.950.000	-	6.508.696	1.900.000	-	8.113.116	2.215.000	-	9.005.177	2.350.000	-	8.646.679	1.960.000	-

Kaynak: TÜİK (Erişim Tarihi: 20.09.2024)

Ek Tablo 31. Dış ticarete konu olan ayçiçeği ve ürünlerinin GTİP kodları

Ayçiçeği Tohumu	
120600910011	Ayçiçeği tohumu (kabuksuz veya kabuğu gri beyaz çizgili olanlar); çerezlik olanlar
120600990011	Diğer ayçiçeği tohumları; çerezlik olanlar
120600100000	Ayçiçeği tohumu; tohumluk
120600910019	Ayçiçeği tohumu; diğerleri (gri; beyaz çizgili; kabuklu)
120600990019	Ayçiçeği tohumu; diğerleri (diğer şekillerde)
120890000011	Ayçiçeği unu ve kaba unu
Ayçiçek Ham Yağ	
151211100000	Ayçiçeği tohumu veya aspir yağları, fraksiyonları (ham); teknik/sınai amaçlarla kullanılanlar
151211910000	Ayçiçeği tohumu yağı, fraksiyonları (ham); diğer amaçlarla kullanılanlar
Ayçiçek Rafine Yağ	
151219100000	Ayçiçeği tohumu yağı, fraksiyonları (ham olmayan); teknik/sınai amaçlarla kullanılanlar
151219900011	Ayçiçeği tohumu yağı, fraksiyonları; (ham olmayan); diğer amaçlarla kullanılanlar
151620910016	Ayçiçeği tohumu yağı (ambalajlı, ≤ 1 kg)
151620950014	Ayçiçeği tohumu yağı (teknik ve sınai amaçla kullanılan, ambalajlı>1 kg)
151620960014	Ayçiçeği tohumu yağı (diğer amaçlı, serbest yağ asitleri<%50, ambalajlı>1 kg)
Ayçiçek Küspesi	
230630000000	Ayçiçeği tohumu yağı üretiminden arta kalan küspe ve katı atıklar

KAYNAKLAR

TOB, 2024. <http://www.tarimorman.gov.tr> (Erişim tarihi: 20.09.2024)

TÜİK, 2024. www.tuik.gov.tr (Erişim tarihi: 20/09/2024)

USDA, 2024. www.fas.usda.gov/psdonline/ (Erişim Tarihi: 04.09.2024, 27.09.2024)

FAO, 2024. <https://fpma.fao.org/gIEWS/fpmat4>(Erişim Tarihi: 13.08.2024)